

BEOORDELINGSRAPPORT

Beperkte opleidingsbeoordeling

hbo-bacheloropleiding Bedrijfseconomie

Locatie Eindhoven

voltijd/deeltijd

Fontys Hogescholen

BEOORDELINGSRAPPORT

Beperkte opleidingsbeoordeling

hbo-bacheloropleiding Bedrijfseconomie

Locatie Eindhoven

voltijd/deeltijd

Fontys Hogescholen

CROHO nr. 34401

Hobéon Certificering

Datum

2 april 2013

Auditpanel

R.J.M. van der Hoorn MBA CMC

Prof. dr. D.J. Eppink

Drs. J. Bakker

W. Elstgeest

Secretaris

I.M. Gies Broesterhuizen

INHOUDSOPGAVE

1.	BASISGEGEVENS	1
2.	SAMENVATTING	5
3.	INLEIDING	9
4.	OORDELEN OP NIVEAU VAN DE STANDAARDEN	11
5.	ALGEMEEN EINDOORDEEL	29
6.	AANBEVELINGEN	31
BIJLAGE I	Scoretabel	33
BIJLAGE II	Opleidingsspecifieke eindkwalificaties	35
BIJLAGE III	Schematisch overzicht opleidingsprogramma	39
BIJLAGE IV	Programma, werkwijze en beslisregels	43
BIJLAGE V	Lijst geraadpleegde documenten	47
BIJLAGE VI	Overzicht auditpanel	49

1. BASISGEGEVENS

NAAM INSTELLING	Fontys Hogescholen
status instelling (bekostigd of rechtspersoon voor hoger onderwijs)	Bekostigd
resultaat instellingstoets kwaliteitszorg	Nog niet bekend
NAAM OPLEIDING (zoals in croho)	Bedrijfseconomie
registratienummer croho	34401
domein/sector croho	Economie
oriëntatie opleiding (hbo – wo)	Hbo
niveau opleiding (associate degree – bachelor – master)	Bachelor
graad en titel	Bachelor of Economics
aantal studiepunten (ec's)	240 ec
afstudeerrichtingen	-
onderwijsvorm(en)	Competentiegericht
locatie(s)	Eindhoven ¹
variant(en)	Voltijd/Deeltijd
relevante lectoraten	-
datum audit / opleidingsbeoordeling	15 november 2012

¹ De opleiding Bedrijfseconomie wordt door Fontys Hogescholen ook aangeboden in Venlo (zie inleiding).

Basisgegevens **hbo-bacheloropleiding Bedrijfseconomie**, voltijd en deeltijd²

Zowel de voltijd- als de deeltijdopleidingen van het instituut Fontys Hogeschool Financieel Management (HFM) kennen een gemeenschappelijk programma voor de opleidingen Bedrijfseconomie, Accountancy en Fiscaal Recht & Economie. Onderstaande tabel bevat de gegevens van de opleiding Bedrijfseconomie (BE)³.

in-, door- en uitstroomgegevens van - zo mogelijk - de laatste 6 cohorten						
Instroom HFM (aantal)						
Cohort	2006	2007	2008	2009	2010	2011
▪ voltijd	102	87	105	91	133	112
▪ deeltijd	24	13	8	23	19	23
Doorstroom HFM propedeuserendement (in %) na 2 jaar						
Cohort	2004	2005	2006	2007	2008	2009
▪ voltijd	Nb	47	44	38	47	58
▪ deeltijd	Nb	Nb	Nb	Nb	Nb	Nb
Uitstroom BE na 5 jaar (aantal)						
Cohort	2001	2002	2003	2004	2005	2006
▪ voltijd	Nb	Nb	Nb	Nb	34	33
▪ deeltijd	Nb	Nb	Nb	Nb	26	37

Uitval (percentage)						
uit het eerste jaar HFM	2006	2007	2008	2009	2010	2011
▪ voltijd/deeltijd (A) ⁴	41	34	46	23	22	Nb
uit de bachelor BE				2005	2006	2007
▪ voltijd/deeltijd (B) ⁵				11	15	17

Rendement (percentage) BE ⁶			2005	2006	2007	2008
▪ voltijd/deeltijd			Nb	Nb	34	33

Docentkwaliteit BE (aantal) ⁷			hbo	PhD	master
▪ voltijd			6%	6%	89%
▪ deeltijd					

² Bron: Basisgegevens opleidingsbeoordeling 'Indicatoren en definities', Nederlands-Vlaamse Accreditatieorganisatie, 11 september 2012. Vanwege het feit dat de definities van NVAO zijn ge(her)formuleerd, zijn sommige gegevens, zo geeft Fontys aan, conform die definities niet beschikbaar (=Nb).

³ De definities die door Fontys gehanteerd worden, zorgen voor een vertekend beeld van de rendementscijfers van HFM vanwege het feit dat switchers binnen HFM als uitval en instroom worden gezien.

⁴ (A) Het aandeel van het totaal aantal bachelorstudenten (eerstejaars ho) dat na één jaar niet meer bij de opleiding staat ingeschreven, zo mogelijk voor de laatste zes cohorten.

⁵ (B) Het aandeel van de bachelorstudenten die zich na het eerste studiejaar opnieuw bij de opleiding inschrijven (herinschrijvers) dat in de nominale studieduur zonder het diploma te hebben behaald alsnog uitvalt uit de opleiding, zo mogelijk voor de laatste drie cohorten.

⁶ Het aandeel van de bachelorstudenten die zich na het eerste studiejaar opnieuw bij de opleiding inschrijven (herinschrijvers) dat het bachelordiploma haalt in de nominale studieduur + één jaar, zo mogelijk voor de laatste drie cohorten.

⁷ Het aandeel docenten (onderwijzend personeel) met een master en het aandeel docenten met een PhD in het totaal aantal docenten (onderwijzend personeel).

Docent–student ratio HFM ⁸				
▪ voltijd/deeltijd		1:20 (exclusief flexibele schil) 52 fte onderwijzend personeel en 20 fte onderwijsondersteunend personeel. <i>Bij de opleiding Bedrijfseconomie zijn 18 docenten werkzaam in vaste dienst</i>		
Contacturen HFM/BE (aantal) ⁹		1 ^e jaar	2 ^e jaar	3 ^e jaar
▪ voltijd		21	19	4
▪ deeltijd		6	6	4

⁸ De verhouding tussen het totaal aantal ingeschreven studenten en het totaal aantal fte's aan onderwijzend personeel van de opleiding in het meest recente studiejaar.

⁹ Het gemiddeld aantal klokuren per week aan geprogrammeerde contacttijd, voor ieder jaar van de opleiding.

2. SAMENVATTING

De brede hbo-bacheloropleiding Bedrijfseconomie in Eindhoven (BE-E), met haar voltijd- en deeltijdvariant, is gepositioneerd onder het instituut Fontys Hogeschool Financieel Management. Zij leidt bedrijfseconomen op, die zich in het Nederlandse werkveld bezig houden met het beheersbaar maken van de financiële organisatie in het geheel en de onderliggende processen in het bijzonder.

1. Beoogde eindkwalificaties

De beoogde eindkwalificaties voor de voltijd- en de deeltijdvariant zijn wat betreft inhoud, niveau en oriëntatie duidelijk geconcretiseerd. De beoogde eindkwalificaties van BE-E sluiten aantoonbaar aan bij de indeling en concretisering van de (domein)competenties uit het landelijke beroeps- en opleidingsprofiel. Door de eindkwalificaties aan te vullen met specifieke onderwerpen van het aan de opleiding verbonden controllerspanel, krijgen de eindkwalificaties een eigen inkleuring.

BE-E is geënt op het brede vakgebied bedrijfseconomie, waarbij afgestudeerden terecht komen in uiteenlopende (start)functies (vb. administrateur, assistent-controller, financieel adviseur, informatiemanager en business consultant) in vrijwel alle sectoren. Dit eindniveau, dat is overgenomen van het landelijke profiel, sluit qua reikwijdte en complexiteit aan bij de Dublin Descriptoren.

Ook de doelstellingen die BE-E heeft ten aanzien van internationalisering 'actieve beheersing van de Engelse taal' en toegepast onderzoek 'het zelfstandig verrichten van praktijkgericht onderzoek' zijn direct afgeleid van de doelstellingen uit het landelijke profiel.

Validatie en onderhoud van de beoogde eindkwalificaties vindt structureel plaats door het brede netwerk van de opleiding (o.a. Raad van Advies, controllerspanel, deelname landelijk vakoverleg, overleg met de vestiging in Venlo).

Doordat 'het kunnen denken en werken vanuit bedrijfsprocessen, door gebruik te maken van het Enterprise Resource Planning-pakket SAP (ERP)' en 'een vergaande kennis en beheersing van Excel' al een herkenbare plaats hebben in de eindkwalificaties van de voltijdvariant en doordat verschillende leden uit het werkveld deze profilering ook herkennen bij de studenten, komt het auditpanel voor de voltijdvariant van BE-E daarom tot het oordeel 'goed'.

Het auditpanel vindt het belangrijk dat ook de deeltijdvariant een eigen profiel ontwikkelt aansluitend bij het profiel van de voltijdvariant. Het naast ERP en Excel streven naar 'Regionale verankering' biedt de opleiding de mogelijkheid om zich niet alleen met de voltijd-, maar ook met de deeltijdvariant (sterker) te onderscheiden. BE-E kan de herijking van het eigen opleidingsprofiel aan het nieuwe landelijke profiel als natuurlijk moment gebruiken om de integratie en de operationalisering van de profileringsthema's in beide varianten door te voeren. Doordat de (nieuwe) profilering nadere uitwerking behoeft (in de deeltijd), komt het auditpanel voor de deeltijdvariant van BE-E vooralsnog tot het oordeel 'voldoende'.

2. Onderwijsleeromgeving

De inhoud en de vormgeving van de programma's stellen de studenten in staat de beoogde eindkwalificaties te bereiken. De basis van de opleiding wordt gevormd door de leerdoelen die in relatie staan met de opleidingscompetenties en de beroepsproducten.

Zowel de voltijd- als deeltijdstudenten kunnen zich door het gezamenlijke programma (deeltijd; één jaar en voltijd; ruim anderhalf jaar) oriënteren alvorens zij een keuze maken tussen de opleiding Bedrijfseconomie of Accountancy.

BE-E borgt de samenhang per studiejaar door het voltijdprogramma op te bouwen rondom thema's (vb. ondernemingsplan, analyse & beheersing en financiële markten & verantwoording) en de deeltijdprogramma's per vakgebied (vb. bedrijfseconomie, belastingrecht en

verslaglegging). De samenhang over de verschillende studiejaren komt tot stand door de programma's met leerlijnen in te richten.

Engels wordt als losse module aangeboden. Studenten maken daarnaast in de module SAP gebruik van Engelstalige vakliteratuur, waarmee zij zich specifieke begrippen uit het Engelstalige domein eigen maken. Ook komen de voltijdstudenten tijdens de gastcolleges 'Globalisering en Cultuur' in aanraking met culturele aspecten.

Om de afgestudeerde voldoende onderzoeksvaardigheden mee te geven heeft BE-E een integrale onderzoekslijn vastgesteld. In de opleiding komt het opstellen van een onderzoeksvraag, het onderzoeken van bedrijfsproblemen, het gebruik van onderzoeksresultaten en het komen tot conclusies en adviezen aan de orde.

BE-E houdt haar programma's actueel (door de deskundigheidsbevordering van het docententeam en het brede netwerk). De profilering op de thema's ERP en Excel krijgt een goede uitwerking in het programma van de voltijd.

Daarnaast is het docententeam voldoende gekwalificeerd voor de inhoudelijke, onderwijskundige en organisatorische realisatie van de programma's. Van de achttien docenten, die bij BE-E in vaste dienst zijn, hebben zestien docenten een masterniveau en één docent is gepromoveerd op het gebied van Economische Wetenschappen. De voltijd- en deeltijdstudenten zijn tevreden over de bereikbaarheid, betrokkenheid en de begeleiding van de docenten en daarnaast over de inbreng van hun praktijkervaring tijdens de les.

Ook de opleidingsspecifieke voorzieningen die studenten toegang bieden tot de benodigde vakliteratuur, boeken, tijdschriftartikelen en krantenartikelen zijn toereikend voor de realisatie van de programma's.

Met bovengenoemde punten voldoet de opleiding naar het oordeel van het auditpanel ruim aan de basiskwaliteit. In beide varianten zijn verbeteringen denkbaar, waarmee BE-E de onderwijsleeromgeving verder kan ontwikkelen. Voorbeelden zijn het doorontwikkelen van de bestaande onderzoekslijn, meer aandacht voor internationale vakliteratuur tijdens de les, verbetering van de rendementscijfers door de pro- en reactieve maatregelen, monitoring van de stijging in de medewerkerstevredenheid (structuur- en cultuurinterventies zijn gepleegd) en het op peil houden van het algemene voorzieningenniveau. BE-E heeft aangetoond dat zij reeds adequate verbetermaatregelen heeft ingezet, waarvan de eerste resultaten binnenkort zichtbaar worden. Het auditpanel komt daarom voor de voltijd- en de deeltijdvariant van BE-E tot het oordeel 'voldoende'.

3. Toetsing en beoordeling

Het systeem van toetsing sluit aan bij de inhoudelijke ordening van BE-E, bij de opleidingscompetenties en bij de leerdoelen. De toetsen en de beoordeling zijn door diverse kwaliteitsborgende mechanismen valide en betrouwbaar en door de studiehandleidingen voor studenten inzichtelijk. BE-E beschikt over een systeem van toetsing, welke zij het komende jaar door de invoering van het nieuwe toetsbeleid verder gaat professionaliseren. De aandacht gaat o.a. uit naar het terugbrengen van het aantal toetsen en het explicieter toetsen van de werkervaringscomponent. Het auditpanel kan zich hierin vinden.

Op basis van een zorgvuldige analyse van de eindproducten, de evaluatie-uitkomsten en de gesprekken die het auditpanel had met het werkveld en de alumni, vindt het auditpanel dat de studenten van BE-E, op enkele uitzonderingen in het verleden na, het gerealiseerde niveau hebben waar het werkveld om vraagt. De opleiding heeft in het aanvullende onderzoek dat het auditteam in februari 2013 uitvoerde de resultaten van de eerder door hen ingezette constructieve verbeteringen in de afstudeerfase zichtbaar gemaakt (o.a. transparantie in de totstandkoming van een oordeel en methodologische diepgang van de scripties). De mening van het werkveld over het bachelorniveau van de studenten was voor het auditpanel tevens van invloed om tot het positieve oordeel te komen.

Het auditpanel vindt het belangrijk dat BE-E, zoals beoogt, aan de slag gaat met de borging van de aangevangen verbeteringen in de afstudeerfase en de consistente inbedding daarvan in de onderzoekslijn. Het auditpanel komt daarom voor de voltijd- en de deeltijdvariant van BE-E tot het oordeel 'voldoende'.

Algemene conclusie:

De doelstelling die BE-E heeft ten aanzien van de profilering op de regio met daarbij een versteviging van de actieve relatie tussen de opleiding, het werkveld en het nagestreefde lectoraat, is naar de mening van het auditpanel een goede eerste stap om zich tot het gewenste ambitieniveau van het instituut Fontys Hogeschool Financieel Management (kwalitatief hoogstaand en inspirerend financieel-economisch hbo-onderwijs) te ontwikkelen. Ook is het auditpanel positief over de beoogde eindkwalificaties van de voltijd- en deeltijdvariant, welke een goede basis bieden voor de opbouw en uitvoering van de programma's. De kwaliteit van het docententeam en het niveau van de opleidingsspecifieke voorzieningen zijn in lijn met de doelstellingen en voldoen tevens aan de gangbare basiskwaliteit. Om zich verder te ontwikkelen zijn niettemin verbeteringen denkbaar in met name de onderwijsleeromgeving en in het toetsen en beoordelen. De opleiding heeft aangetoond dat zij op deze punten reeds verbetermaatregelen heeft genomen, waarvan de eerste resultaten al zichtbaar zijn of op (korte) termijn zichtbaar worden. BE-E is in voldoende mate bezig met de doorontwikkeling van de opleiding. Het auditpanel komt daarom voor de voltijd- en de deeltijdvariant van BE-E tot het algemene oordeel 'voldoende'.

2 april 2013

R.J.M. van der Hoorn MBA
Voorzitter

I.M. Gies Broesterhuizen
Secretaris

3. INLEIDING

Positionering

Het instituut Fontys Hogeschool Financieel Management in Eindhoven (HFM) verzorgt onder andere de hbo-bacheloropleidingen Bedrijfseconomie, Accountancy en Fiscaal Recht en Economie. Binnen HFM kunnen studenten hun bacheloropleiding vervolgen met de masteropleiding Managerial Controlling¹⁰, die zij in samenwerking met Nyenrode Business Universiteit aanbiedt. Studenten die na hun studie een carrière binnen de accountancy ambiëren, kunnen binnen HFM instromen in de NOVAA beroepsopleiding¹¹. Het aanbieden van kwalitatief hoogstaand en inspirerend financieel-economisch onderwijs in samenhang, heeft een expliciete meerwaarde voor het instituut: HFM wil toonaangevend zijn op het gebied van financieel-economische bacheloropleidingen.

Karakteristiek

Het College van Bestuur van Fontys Hogescholen stimuleert de samenwerking tussen de beide vestigingen in Eindhoven en in Venlo. Niettemin kent elk vestiging zijn eigen karakteristiek:

- De opleiding Bedrijfseconomie in Eindhoven¹² (BE-E), met een voltijd- en een deeltijdvariant, focust zich met een brede bachelor Bedrijfseconomie duidelijk op het Nederlandse werkveld. Zij is geënt op het vakgebied bedrijfseconomie en leidt mensen op die zich bezig houden met het beheersbaar maken van de financiële organisatie in het geheel en de onderliggende processen in het bijzonder. De beheersing van risico's is tevens een onderdeel van de opleiding.
- De opleiding Bedrijfseconomie in Venlo (BE-V), met een voltijdvariant, richt haar vizier op het internationale werkveld.

Vorige accreditatie

De vorige accreditatie van de opleiding Bedrijfseconomie in Eindhoven vond plaats in 2007. De opleiding is toen positief beoordeeld. Sindsdien zijn de betreffende aandachtspunten door de vestiging aantoonbaar opgepakt en er zijn verbeteringen doorgevoerd (zie Tabel 1 – Verbeteringen audit).

¹⁰ Een afgestudeerde van de opleiding Managerial Controlling gaat aan de slag als controller. Een controller is binnen het managementteam met de portefeuille financiën als eerste verantwoordelijk voor de financiële sturing van de organisatie en grote organisatieonderdelen.

¹¹ Een afgestudeerde van de beroepsopleiding NOVAA kan aan de slag als Accountant-administratieconsulent en houdt zich bezig met de administratie en het opstellen, beoordelen en controleren van de jaarrekening (samenstelp praktijk).

¹² Bij de opleiding Bedrijfseconomie in Eindhoven studeren momenteel 380 studenten.

Verbeterpunten n.a.v. vorige audit	Genomen maatregelen
De opleiding kon de oriëntatie op het werkveld verder verbeteren en meer gebruik maken van gastdocenten.	Inmiddels krijgen tweedejaars studenten tweemaal een beroepenvoorlichting, een sollicitatietraining en gastcolleges internationalisering, waardoor het werkveld meer aan bod komt. Bovendien worden projecten in samenwerking met het beroepenveld uitgevoerd of worden projecten op locatie bij organisaties uitgevoerd.
De opleiding stuurde niet voldoende op internationalisering en het aantal Engelstalige onderwijseenheden was mager. Ook was er weinig internationale, Engelstalige literatuur voorgeschreven, waardoor het studeren in het buitenland bemoeilijkt werd.	Engels is duidelijker aanwezig in het curriculum: ▪ In de propedeuse en het tweede studiejaar wordt Engels als separate onderwijseenheid aangeboden. ▪ Studenten hebben de mogelijkheid het 'Cambridge International Certificate in Financial English' te behalen. ▪ Daarnaast kunnen studenten deelnemen aan de buitenlandminor van Fontys en wordt gestimuleerd om stage te lopen in het buitenland. ▪ Ook worden verplichte gastcolleges georganiseerd rondom culturele verschillen in een internationale context.
HFM kon de aandacht voor methoden en technieken van onderzoek in het curriculum versterken en de zelfevaluatie van de student in de stage en daarmee de zelfkritiek verbeteren.	Om de afgestudeerde bedrijfseconoom voldoende onderzoeksvaardigheden mee te geven heeft de opleiding een integrale onderzoekslijn vastgesteld. In de derdejaars- en afstudeerstage is meer aandacht voor onderzoeksmethoden en vanaf studiejaar 2012-2013 is onderzoek ook in de propedeuse onderdeel van het curriculum.
Het systeem van competentie-examens was een goede wijze van toetsing en passend binnen het competentiegericht onderwijs, maar de uitvoering behoefde vervolmaking. Bij de afstudeerbeoordeling bijvoorbeeld konden de criteria zorgvuldiger worden gehanteerd.	Inmiddels maakt de opleiding geen gebruik meer van competentie-examens. Voor de derdejaars stage is het functioneringsformulier zodanig aangepast dat de stagiair persoonlijke stage leerdoelen dient te formuleren op het gebied van houdingsaspecten, sociale en communicatieve vaardigheden en andere vaardigheden. De beoordelingscriteria voor het afstuderen zijn volgens de opleiding bovendien helder en eenduidig vastgelegd in een beoordelingsprotocol.

Tabel 1 – Doorgevoerde verbeteringen na vorige audit

Waar in dit rapport de deeltijdvariant van de opleiding Bedrijfseconomie in Eindhoven afwijkt van de voltijdvariant, wordt dit expliciet genoemd. In het rapport komen afkortingen voor.

4. OORDELEN OP NIVEAU VAN DE STANDAARDEN

Beoogde eindkwalificaties

Standaard 1: De beoogde eindkwalificaties van de opleiding zijn wat inhoud, niveau en oriëntatie betreft geconcretiseerd en voldoen aan internationale eisen.

Toelichting NVAO: De beoogde eindkwalificaties passen wat betreft niveau (bachelor-master) en oriëntatie (hbo-wo) binnen het Nederlands kwalificatieraamwerk. Zij sluiten bovendien aan bij de actuele eisen die in internationaal perspectief vanuit het beroepenveld en het vakgebied worden gesteld aan de inhoud van de opleiding.

Bevindingen

Inhoud Eindkwalificaties

De acht opleidingscompetenties van de hbo-bacheloropleiding Bedrijfseconomie (BE-E), die het instituut Fontys Hogeschool Financieel Management (HFM) aanbiedt in Eindhoven, sluiten aantoonbaar aan bij de indeling en concretisering van de (domein)competenties uit het landelijke beroeps- en opleidingsprofiel¹³. De opleiding heeft deze landelijke eindkwalificaties aangevuld met de specifieke onderwerpen van het eigen controllerspanel¹⁴, waaraan de afgestudeerde Bedrijfseconoom zijn vakmanschap ontleent, waardoor het profiel een eigen inkleuring krijgt (zie Tabel 2 en Bijlage II – Opleidingsspecifieke eindkwalificaties).

Opleidingscompetenties BE-E	
Inhoudelijke competenties	1. Ontwerpen, inrichten en onderhouden van (geautomatiseerde) financiële en niet-financiële informatiesystemen.
	2. Beschrijven, vormgeven, inrichten en toetsen van de Administratieve Organisatie.
	3. Bepalen en beheersen van financieel-economische risico's.
	4. Bepalen en verstrekken van financieel-economische informatie voor de besluitvorming.
	5. Verstrekken van informatie t.b.v. externe belanghebbenden.
	6. Geven van adviezen op financieel-economisch terrein aan belanghebbenden.
Algemene competenties	7. Sociale en communicatieve competentie.
	8. Zelfsturende competentie.

Tabel 2 – Opleidingscompetenties BE-E

In het landelijk opleidingsprofiel zijn de domeincompetenties vertaald naar veertien beroepsproducten, die typerend zijn binnen het financieel-economisch veld. HFM heeft dertien¹⁵ van deze beroepsproducten gebruikt als basis voor het formuleren van haar leerdoelen. Met deze uitwerking vergroot Fontys voor studenten en voor het afnemende werkveld de herkenbaarheid van het beroep waarvoor zij opleidt (zie Bijlage II – Opleidingsspecifieke eindkwalificaties). Per beroepsproduct zijn onderliggende kennis-, vaardigheids- en houdingsaspecten geformuleerd, waaraan een bedrijfseconoom moet voldoen. In de leerdoelen, die zijn afgeleid van de opleidingscompetenties, krijgen deze aspecten bij BE-E een herkenbare plaats.

¹³ Bron: Landelijk opleidingsprofiel Bedrijfseconomie, Landelijk Overleg Opleidingen Bedrijfseconomie, september 2010.

¹⁴ Het controllerspanel adviseert de opleiding op regelmatige basis over de inhoudelijke invulling van de opleiding, eindniveau en eindkwalificaties.

¹⁵ Vanuit het landelijk profiel is het beroepsproduct 'pakketselectie' weggelaten. Het controllerspanel onderschrijft deze actie. Van afgestudeerden mag worden verwacht dat zij vanuit hun professie een bijdrage kunnen leveren in projectgroepen rondom automatisering.

Profilering

HFM onderscheidt zich met haar voltijdopleiding ten opzichte van andere Bedrijfseconomie opleidingen in Nederland op de volgende thema's:

1. *Enterprise Resource Planning* - Het is voor een toekomstige controller van belang dat hij of zij kan denken en werken in processen en de daaraan gekoppelde informatievoorziening. Voor het analyseren van rapportages over de bedrijfsprocessen uit een ERP-systeem is integrale kennis op vakgebieden zoals administratie, management accounting, financial accounting en finance noodzakelijk. BE-E studenten leren dan ook door middel van het ERP-systeem SAP¹⁶ vanuit de processen te redeneren en bovendien de verschillende bedrijfseconomische vakken geïntegreerd te benaderen.
2. *Excel* - Volgens het controllerspanel is Excel het rekeninstrument voor een controller. Het omringende beroepenveld verwacht dat afgestudeerden vergaande kennis en beheersing hebben van Excel. De opleiding heeft er daarom voor gekozen om trainingen rondom Excel in de opleiding op te nemen.

Het auditpanel heeft vastgesteld dat de profilering op deze twee thema's herkenbaar is opgenomen in de eindkwalificaties van de voltijdvariant. Dit wordt bovendien tijdens de audit door de verschillende leden van het werkveld bevestigd, omdat zij het procesdenken waarnemen bij de voltijdstudenten (zie standaard 3 – Gerealiseerd eindniveau).

De deeltijdvariant kent geen expliciete profilering ten aanzien van ERP en Excel.

Deeltijdstudenten worden geacht in de beroepspraktijk voldoende in aanraking te komen met geautomatiseerde systemen, waardoor practica met SAP niet in het programma zijn opgenomen.

BE-E heeft de ambitie om zich de komende jaren nadrukkelijker te richten op een regionale verankering, onder andere door samenwerking met Brainport Regio Eindhoven, Greenport Regio Venlo en Midpoint Regio Tilburg. Op termijn leidt deze profilering tot inhoudelijke aanpassingen van de leerdoelen en van het didactisch concept. Studenten dienen bijvoorbeeld meer inzicht te krijgen in regionale en internationale samenwerkingsvormen en innovatieplatformen. Het auditpanel ziet net als het werkveld een aanzienlijke kans om de profilering tot een succes uit te laten groeien. Zij raadt de opleiding daarom aan om de drie thema's waarop zij zich profileert (ERP, Excel en de Regio) met elkaar te integreren en verder te operationaliseren in de voltijdopleiding, zodat zij op termijn zowel door de interne organisatie als door het werkveld en vakgenoten op dat gebied wordt (h)erkend. Het auditpanel vindt het bovendien belangrijk dat de profilering op de regio een plaats krijgt in de deeltijdopleiding, waarmee ook deze variant zich onderscheidt. De herijking van het BBA profiel is voor BE-E een natuurlijk moment om haar doelstellingen en programma op dit punt te herzien (zie H6 – Aanbevelingen).

Doelstelling: Toegepast onderzoek

Het landelijke profiel heeft ten aanzien van onderzoek de volgende doelstellingen: A) studenten kunnen zelfstandig argumentaties opstellen en verdiepen voor het oplossen van bedrijfsproblemen op bedrijfseconomisch terrein en B) studenten hebben de vaardigheid om relevante gegevens te verzamelen en te interpreteren met het doel een oordeel te vormen dat mede gebaseerd is op het afwegen van relevante sociaal-maatschappelijke of ethische aspecten. Het zelfstandig verrichten van praktijkgericht onderzoek is, in aansluiting op deze landelijke doelstelling, een belangrijke uitgangspunt voor BE-E. De opleiding heeft voor de ontwikkeling van onderzoeksvaardigheden in het studiejaar 2011-2012 een onderzoekslijn vastgesteld, die voldoende aansluit bij de beroepscompetenties en bij de leerdoelen.

¹⁶ Het softwarepakket SAP wordt door verschillende grote en kleine bedrijven uit de regio Eindhoven gebruikt (vb. ASML, Philips, OSP).

Doelstelling: Internationale context

Het landelijke opleidingsprofiel geeft aan dat een Bedrijfseconoom minimaal over de volgende twee competenties op het gebied van internationalisering beschikt: De student A) is in staat internationaal gesprekspartner op zijn vakgebied te zijn en B) neemt kennis van interculturele verschillen¹⁷. Deze competenties krijgen bij BE-E een herkenbare plaats in haar eindkwalificaties van de voltijd- en deeltijdvariant. Afgestudeerden van de bacheloropleiding BE-E dienen de Engelse taal actief te beheersen. Dit betekent dat zij in staat zijn te vergaderen en te presenteren in het Engels en Engelstalige vakliteratuur te lezen. Ook dient een bachelorstudent BE-E te beschikken over enige multiculturele sensitiviteit. Het auditpanel vindt deze doelstelling passend voor een student Bedrijfseconomie.

Niveau en Oriëntatie Eindkwalificaties

BE-E neemt in haar concretisering van de inhoud en de oriëntatie de uitwerking van de Dublin Descriptoren en de relatie tussen de (domein)competenties en de drie competentieniveaus, zoals beschreven in het landelijke beroeps- en opleidingsprofiel Bedrijfseconomie, over. Zij leidt voornamelijk op tot de graad van Bachelor of Economics¹⁸. De opleiding is gericht op het brede vakgebied bedrijfseconomie, waarbij een afgestudeerde zich bezig houdt met het beheersbaar maken van de financiële organisatie in het geheel en de onderliggende processen in het bijzonder. Afgestudeerden komen terecht in (start)functies zoals administrateur, assistent accountant, assistent-controller, financieel adviseur, informatiemanager en business consultant¹⁹. Deze functies komen in bedrijven en instellingen in vrijwel alle sectoren voor. Het werkveld waar een afgestudeerde in terecht komt, is dan ook zeer breed.

Actualiteit Eindkwalificaties

Uit de gesprekken met het management en de docenten is gebleken dat BE-E voldoende op de hoogte is van de ontwikkelingen in het werkveld. Zo is de curriculumcoördinator van BE-E vanuit zijn functie als voorzitter van het Landelijke Overleg Bedrijfseconomie Opleidingen (LOOBE) bijvoorbeeld actief betrokken bij de overgang naar het nieuwe opleidingsprofiel gebaseerd op de domeincompetenties van de Bachelor of Business Administration. Zodra de nieuwe eindkwalificaties zijn vastgesteld, past BE-E haar eigen opleidingsprofiel daarop aan. Een ander voorbeeld is de betrokkenheid van het controllerspanel bij de opleiding. Het is de opleiding duidelijk geworden dat de trend van 'het verzorgen van informatie' naar 'beheersing en het geven van ondersteuning aan de organisatie' in de komende jaren doorzet. De beroepspraktijk verlangt van afgestudeerden meer dan voorheen dat ze ethisch kunnen handelen, gevoel hebben voor compliance en corporate governance en een "rechte rug" laten zien. BE-E is voornemens in haar nieuwe profiel aandacht te besteden aan deze ontwikkelingen, wat het auditpanel een goed initiatief vindt.

Validatie en onderhoud van de beoogde eindkwalificaties vindt door de opleiding structureel en op verschillende niveaus plaats (zie tabel 3). Via haar brede netwerk zorgt BE-E voor een adequate afstemming op toekomstige ontwikkelingen in de functies, waarin een Bedrijfseconoom werkzaam is. Tijdens het gesprek met het werkveld kwam naar voren dat de opleiding de afgelopen jaren enigszins intern gericht was, maar zich nu sterker naar buiten toe etaleert en meer durft te ondernemen. Dat de opleiding de beschikking heeft over een eigen controllerspanel naast de Raad van Advies is naar de opvatting van het auditpanel positief.

¹⁷ Een aanvulling op de minimale eis is om studenten de mogelijkheid te bieden voor stage en (af)studeren in het buitenland.

¹⁸ Het Landelijke Overleg Bedrijfseconomie Opleidingen bereidt in 2012 de overgang naar de graad Bachelor of Business Administration voor.

¹⁹ Voorbeelden van werkgebieden van een bedrijfseconoom zijn: beheer en toewijzing van geld, tijd en capaciteit, middelen (personeel en fysieke, grondstoffen, goederen) aan activiteiten; verzamelen, vastleggen en beheren van gegevens (gebruikmakend van systemen en technologie); controle op beheer en besteding van middelen; verlenen van diensten en het geven van adviezen aan interne en externe klanten; invulling geven aan het riskmanagement van een organisatie.

Voorbeelden van contact met het beroepenveld en het vakgebied		
Beroepenveld	Strategisch niveau	Overleg met de Raad van Advies over het onderwijs en de opleiding vindt structureel plaats. De leden zijn afkomstig uit het werkveld van de drie HFM-opleidingen (o.a. ING Bank, Price Waterhouse Coopers, Philips, Corgwell en Belastingdienst)
	Operationeel /tactisch niveau	Het controllerspanel adviseert de opleiding op regelmatige basis over de inhoudelijke invulling van de opleiding, eindniveau en eindkwalificaties. De leden zijn afkomstig uit het brede bedrijfseconomische beroepenveld (o.a. Jetstone, Smurfit Kappa, Gemeente Helmond, Atrivé, KPMG Management Consultants, Philips en Interpolis/Eureko). Ook heeft de opleiding langdurige contacten met het beroepenveld. Deze bedrijven organiseren kennismakings- en voorlichtingsdagen en zijn aanwezig op bijeenkomsten zoals het Financial Future Event, dat jaarlijks door HFM wordt georganiseerd. Bovendien verzorgt een aantal bedrijven workshops zoals sollicitatie- en presentatietrainingen, gastcolleges Financiering en zijn enkele projecten in samenwerking met afstudeerbedrijven en accountantskantoren ontwikkeld. De studievereniging Young Financials en de alumnivereniging hebben ook een actieve rol. Veel 'inhouse-dagen' worden bijvoorbeeld samen georganiseerd door de studievereniging en de accountantskantoren. De alumnivereniging organiseert jaarlijks een alumni-avond voor alumni en docenten bij een grote regionale werkgever zoals DAF, PSV en ASML. Daarnaast is contact met het werkveld via het eigen onderzoek van HFM onder alumni en werkgevers, (startbekwaamhedenonderzoek) en doordat een aantal docenten deels werkzaam zijn in de beroepspraktijk.
Vakgebied	Nationaal	De aansluiting bij het landelijke beroeps- en opleidingsprofiel (gevalideerd door vertegenwoordigers uit het relevante werkveld) en binnen de overlegstructuur van het LOOBE. Er vindt daarnaast regelmatig overleg plaats tussen de opleidingsmanager van de vestiging in Venlo en de eigen curriculumcoördinator.
	Internationaal	Door vakliteratuur te delen in de vaktechnische overleggen en op te nemen in het lesprogramma volgen de docenten de ontwikkelingen in het (inter)nationale vakgebied. Een aantal docenten van de Hogeschool schrijft zelf vakliteratuur met het oog gericht op internationale ontwikkelingen. Ten behoeve van hun deskundigheidsbevordering bezoeken docenten seminars (vb. Nationale controllersdag, SAP dagen, VNSG, Brabant Finance Event). Ook het controllerspanel wordt regelmatig geraadpleegd op het onderwerp. Daarnaast zijn docenten actief in de netwerkorganisatie Augustus Connect, waar actuele onderwerpen op het gebied van controlling worden besproken. HFM voert in samenwerking met Nyenrode de opleidingen 'Managerial Controlling (Post-HBO)' en het schakelprogramma 'Accountancy en Control' uit. De programma-inhoud wordt door de professoren van Nyenrode samengesteld. Docenten van HFM voeren het programma uit en hebben regelmatig met de professoren van Nyenrode overleg over de inhoud en uitvoering van het programma.

Tabel 3 – Netwerk BE-E

Weging en Oordeel

Oordeel BE-E Voltijd: Goed

Oordeel BE-E Deeltijd: Voldoende

De opleiding heeft naar het oordeel van het auditpanel voor de voltijd- en de deeltijdvariant op duidelijke wijze de aansluiting met de (inter)nationale eisen vastgelegd, welke hun oorsprong vinden in het landelijk opleidingsprofiel. De inhoud van de beoogde eindkwalificaties die een afgestudeerde BE-E moet kunnen vervullen als beginnend beroepsoefenaar zijn zorgvuldig en in samenwerking met het controllerspanel beschreven en passend in het licht van het beroep en de werkzaamheden als bedrijfseconoom. De opleiding hanteert voor het bachelorniveau na vier jaar het competentieniveau drie, zoals dat in het landelijke profiel is beschreven. Dit niveau sluit qua reikwijdte en complexiteit aan bij de Dublin Descriptoren. Ook het type beroep waarvoor BE-E opleidt is duidelijk uitgewerkt.

De doelstellingen die de opleiding heeft ten aanzien van internationalisering en toegepast onderzoek zijn direct afgeleid van de doelstellingen, zoals beschreven in het landelijke profiel. Validatie en onderhoud van de beoogde eindkwalificaties vindt door de opleiding (meer dan voorheen) structureel en op verschillende niveaus plaats (o.a. Raad van Advies, controllerspanel, deelname aan het landelijke vakoverleg). De beoogde eindkwalificaties van beide varianten zijn daarom wat betreft inhoud, niveau en oriëntatie duidelijk geconcretiseerd en actueel, waarmee de opleiding voor beide varianten voldoet aan de basiskwaliteit.

De profilering op de thema's 'het kunnen denken en werken vanuit bedrijfsprocessen door gebruik te maken van het Enterprise Resource Planning-pakket SAP' en 'een vergaande kennis en beheersing van Excel' en daarnaast het streven naar 'Regionale verankering' is naar de mening van het auditpanel en het werkveld een sterk punt. Het biedt de opleiding de mogelijkheid om zich met haar voltijd- en deeltijdvariant te onderscheiden van andere bedrijfseconomie opleidingen in Nederland. Dat de opleiding nog niet is toegekomen aan de integratie en de operationalisering van deze regionale verankering in de eindkwalificaties van beide varianten, vindt het auditpanel minder belangrijk. Het auditpanel heeft er begrip voor dat de opleiding de herijking van het eigen opleidingsprofiel aan het nieuwe landelijke profiel Bedrijfseconomie als natuurlijk moment gebruikt om deze verbeteringen door te voeren.

Doordat 'het kunnen denken en werken vanuit bedrijfsprocessen door gebruik te maken van het Enterprise Resource Planning-pakket SAP' en 'een vergaande kennis en beheersing van Excel' al een herkenbare plaats heeft in de eindkwalificaties van de voltijdvariant en doordat verschillende leden uit het werkveld deze profilering ook herkennen bij de studenten, komt het auditpanel voor de voltijdvariant daarom tot het oordeel 'goed'.

Het auditpanel vindt het belangrijk dat ook de deeltijdopleiding ten aanzien van de eindkwalificaties een eigen profiel ontwikkelt aansluitend bij het (herziene) profiel van de voltijdvariant. Vooralsnog is deze variant niet onderscheidend ten opzichte van andere opleidingen Bedrijfseconomie. Het auditpanel komt daarom voor de deeltijdvariant tot het oordeel 'voldoende'.

Onderwijsleeromgeving

Standaard 2: Het programma, het personeel en de opleidingsspecifieke voorzieningen maken het voor de instromende studenten mogelijk de beoogde eindkwalificaties te realiseren.

Toelichting NVAO: De inhoud en vormgeving van het programma stellen de toegelaten studenten in staat de beoogde eindkwalificaties te bereiken. De kwaliteit van het personeel en van de opleidingsspecifieke voorzieningen is daarbij essentieel. Programma, personeel en voorzieningen vormen een voor studenten samenhangende onderwijsleeromgeving.

Bevindingen

Opbouw

BE-E kent samen met de andere opleidingen binnen HFM een gemeenschappelijke propedeuse. In het eerste jaar van hun studie maken studenten kennis met de verschillende opleidingen en het bijbehorende beroepenveld. De gemeenschappelijke propedeuse bevordert de wettelijke taken van oriëntatie en verwijzing en past bij de doelstelling die de opleiding heeft 'de student staat centraal in het keuzeprocess'. Bij de voltijd BE-E worden ook de eerste 3 perioden van het 2e studiejaar gezamenlijk aangeboden met de bachelor Accountancy. Het is een sterk punt dat studenten zich circa twee jaar kunnen oriënteren alvorens een keuze te maken tussen Bedrijfseconomie of Accountancy (zie Tabel 4 en Bijlage III – Schematisch Programmaoverzicht).

Voltijd/ Deeltijd		Periode 1	Periode 2	Periode 3	Periode 4
Jaar 1	V	Gezamenlijke propedeuse BE, AC en FRE			
	D	Leerdoelen ontleend aan de domeincompetenties van de Bachelor of Economics			
Jaar 2	V	Gezamenlijk programma BE en AC Leerdoelen ontleend aan de domeincompetenties van de Bachelor of Economics			Leerdoelen vanaf deze periode ontleend aan de beroeps-competenties van BE.
	D	Leerdoelen vanaf dit jaar ontleend aan de beroepscompetenties van BE.			
Jaar 3	V	Oriënterende stage Studenten krijgen een dag in de week les.		Eigen programma BE Voltijd	
	D	Eigen programma BE Deeltijd. Elke periode bevat een praktijkcomponent.			
Jaar 4	V	Minor		Afstudeerstage en –scriptie Studenten krijgen een dag in de week les.	
	D	Eigen programma BE Deeltijd. Elke periode bevat een praktijkcomponent.		Afstudeerscriptie en praktijkcomponent	

Tabel 4 – Schematisch Programmaoverzicht BE-E

Vormgeving

Het programma voor de voltijddopleiding is opgebouwd rondom thema's, die zijn vastgesteld aan de hand van de beroepsproducten van een Bedrijfseconoom. Het onderwijs is bovendien ingericht volgens de leerlijnen²⁰. De onderwijskundige vormgeving en didactische keuzes van de voltijd zijn gebaseerd op de principes van competentiegericht leren en opleiden. Studenten worden aan het begin van de studie meer begeleid om vervolgens een ontwikkeling door te maken naar het zelfstandiger en probleemgericht werken, waarbij zij methodisch en reflectief handelen en denken (zie Tabel 5 – Vormgeving programma). De studielast van de voltijd is gelijkmatig verdeeld over de opleiding; per periode bedraagt de studielast 15 ec's. Voltijdstudenten geven in het gesprek tijdens de audit aan, dat zij in de eerste twee studiejaar gemiddeld 20 uur per week les krijgen en dat zij 30-35 uur per week bezig zijn met hun studie.

²⁰ Ten behoeve van het didactische concept maakt de opleiding gebruik van het leerlijnmodel zoals ontwikkeld door de Bie en de Kleijn.

Het programma kent naar de mening van het auditpanel een goede balans tussen theorie en praktijk. Studenten bevestigingen dit tijdens de audit.

Leerlijn	Werk-vorm	Voorbeelden van inhoud	Begeleiding	Verdeling
Project/ integrale leerlijn	Hoor/wer kcolleges projecten en groeps- opdracht en	Thema: Strategie en informatievoorziening. Groepsopdracht: Schriftelijke rapportage en mondelinge verdediging van strategieformulering en informatieplan van externe organisatie.	Studenten worden begeleid door een team van docenten (periodieke tutorbijeenkomsten).	VT:25% DT:13%
Vakgebieden/ conceptuele leerlijn	Hoor- /werkkoll eges	Thema: Informatievoorziening Vakgebieden: Management en Organisatie, Informatiekunde / Administratieve Organisatie en Externe Verslaggeving.	Docent verzorgt colleges aan de hand van een studiewijzer.	VT:35% DT:54%
Vaardigheden -leerlijn	Practica, workshop s, trainingen	Practicum SAP, gericht op het maken van Balanced Scorecard en communicatieve vaardigheden, onderzoeksmethoden.	Docent assisteert studenten bij uitvoering practicum, maar heeft terughoudende rol.	VT:20% DT:20%
Ervarings- reflectie- leerlijn (Studieloop- baan- begeleiding)	Peer assess- ment en zelfreflec- tie	Een functioneringsbespreking onder leiding van de groepsbegeleider.	Begeleiding vanuit externe organisatie en inhoudelijke en procesbegeleiding door tutor/docent.	VT:20% DT:13%

Tabel 5 – Vormgeving Programma BE-E

De onderwijseenheden, die voor de voltijd per thema en de deeltijd per vakgebied zijn ingericht, borgen de horizontale samenhang van het programma. De deeltijd- kent net als de voltijddopleiding een verticale samenhang, doordat zij is ingericht volgens de leerlijnen. De inhoud van de theoretische vakken komt bij de deeltijd grotendeels overeen met de voltijd en is uitgebreid op verschillende deelgebieden; sociaal recht, operational auditing in relatie tot Riskmanagement en EDP en management control.

In de deeltijd bedraagt de studielast 30 ec's per semester. Werkervaring speelt een belangrijke rol bij de verwerving van de beroepscompetenties. Deeltijdstudenten lopen in vergelijking met de voltijd geen stage en volgen geen minor²¹, omdat de leerdoelen gedeeltelijk binnen de beroepspraktijk van de studenten worden gerealiseerd (13-15 ec's).

Het aantal lesuren, zo bevestigen deeltijdstudenten tijdens de audit, gedurende de lesperiode is acht per week (22-24 ec's per semester).

Voor de deeltijdstudenten is een relevante werkkring vereist. Een werkplek is relevant als de activiteiten op de werkplek een verbinding hebben met de vakken uit de propedeuse of hoofdfase. De student moet voorafgaand aan de toelating aangeven welke werkzaamheden hij of zij uitvoert. In het jaar moet de student een werkgeversverklaring inleveren (mede ondertekend door de werkgever) waarin hij of zij een beschrijving geeft van de uitgevoerde werkzaamheden. De student moet minimaal 700 uur per studiejaar in de praktijk in een relevante werkomgeving werkzaam zijn. De projecten en opdrachten in de deeltijd zijn zoveel mogelijk geënt op deze werkkring en met name gericht op een analyse van de eigen situatie en de theoretische modellen. Daar waar vooraf niet automatisch op de werkplek een toepassing van de theorie is vastgesteld, is gekozen voor het uitvoeren van een project.

Inhoud

De basis van de opleiding Bedrijfseconomie wordt gevormd door de leerdoelen, die in relatie staan met de opleidingscompetenties en de beroepsproducten (vb. Jaarrekening MKB,

²¹ Bedrijfseconomie biedt de opleidingsminoren 'Business Controller' en 'Besturen van bedrijfsprocessen met ERP en BI' aan.

Treasury, Management Informatiesysteem, Investeringsplan en liquiditeitsplanning). Aan de hand hiervan zijn de curricula van beide varianten opgesteld en uitgesplitst naar schema's met een beschrijving van de Opleidingscompetenties, Leerdoelen, Onderwijseenheden, Toetsing en ec's. De leerdoelen uit deze OLOTE-schema's hebben betrekking op de benodigde kennis, vaardigheden en houdingsaspecten en leiden tot een realisatie van de eindkwalificaties BE-E. De complexiteit van de taak en de context en de mate van zelfstandigheid spelen een rol bij de niveaubepaling. Met deze OLOTE-schema's toont BE-E aan dat zij de voltijd- en deeltijdstudenten in staat stellen de beoogde eindkwalificaties te realiseren.

Enkele jaren geleden heeft tussen BE in Eindhoven en in Venlo een grote mate van afstemming plaatsgevonden. Het auditpanel raadt bij de herijking van het programma aan het nieuwe opleidings- en beroepsprofiel geënt op de Bachelor of Business Administration (zie standaard 1 – validatie en onderhoud) dezelfde exercitie te ondergaan, zodat de curricula van beide vestigingen inhoudelijk blijven aansluiten.

Toegepast onderzoek

Om de afgestudeerde bachelor Bedrijfseconomie voldoende onderzoeksvaardigheden mee te geven heeft de opleiding een integrale onderzoekslijn vastgesteld. Aan de onderzoekslijn geeft BE-E invulling in de colleges (vb. Statistiek en Communicatieve Vaardigheid Training), projecten en tijdens de stages. Het opstellen van een onderzoeksvraag, het onderzoeken van bedrijfsproblemen, het gebruik van onderzoeksresultaten en het komen tot conclusies en adviezen komt aan de orde. De afstudeerscriptie tijdens de afstudeerstage is de integrale afronding, waarin de student een praktijkgericht onderzoek uitvoert. Het auditpanel is van mening dat BE-E de komende periode aandacht dient te houden voor de verdere implementatie en ontwikkeling van de onderzoekslijn, zoals de eigen notitie "Leerlijn Onderzoeksvaardigheden voor de opleiding Bedrijfseconomie" dat beschrijft. Het is positief over de wijze waarop BE-E de onderzoekscomponent per studiejaar heeft geëxpliciteerd en de pilot die vanaf februari 2012 is ingezet waarin de voltijdstudenten ook tijdens de stage in het derde studiejaar oefenen met het uitvoeren van de volledige regulatieve cyclus²². Niettemin adviseert het auditpanel BE-E om de onderzoeksvaardigheden zoveel mogelijk geïntegreerd in het programma (en het maken van de beroepsproducten) aan te bieden, zodat studenten inzicht krijgen in de relevantie van onderzoeksvaardigheden in hun toekomstige beroep (H6 – Aanbevelingen).

Van 2007 tot 2011 beschikte HFM over het lectoraat Corporate Governance. Het lectoraat is beëindigd vanwege pensionering en vertrek naar het buitenland van de lectoren. Bovendien sloot het niveau van het thema Corporate Governance naar de mening van BE-E niet aan bij het bachelorniveau van de opleiding. HFM oriënteert zich sinds maart 2012 op een nieuwe invulling van een lectoraat. Naar verwachting zal een nieuw lectoraat vanaf juli 2013 operationeel zijn. Het auditpanel gaat er vanuit dat de opleiding zich houdt aan de door haar vastgestelde oprichtingstermijn en raadt haar daarbij aan te kiezen voor een lectoraatsthema dat aansluit bij de problematiek in de regio, waarop de opleiding zich wil profileren (H6 – Aanbevelingen). Het lectoraat kan de opleiding in dat geval ondersteunen bij de interactie met haar omgeving.

Nadat het lectoraat in 2013 is ingesteld, vindt het auditpanel het net als de opleiding wenselijk, dat BE-E docenten²³ en studenten betreft bij het doen van praktijkgericht onderzoek. De actieve relatie tussen de opleiding, het lectoraat en het werkveld is noodzakelijk om kwalitatief hoogstaand en inspirerend onderwijs te verzorgen, zoals HFM dat als ambitieniveau heeft geformuleerd.

Internationale context

²² De regulatieve cyclus is een praktijkgerichte, door P. J. van Strien ontwikkelde onderzoeksmethode. Het woord "regulatief" houdt in dat de cyclus gericht is op beslissingen. Vanuit een probleem, gaat de regulatieve cyclus door verschillende fasen: Probleemstelling, Diagnose, Plan (ontwerp), Ingrep (implementatie) en Evaluatie.

²³ HFM streeft er in 2013 naar dat 90% van de docenten een aantekening onderzoeksvaardigheden heeft (nu 76%).

Onderwijseenheden zoals SAP en Engels maken gebruik van Engelstalige vakliteratuur, waarmee studenten zich specifieke begrippen uit het Engelstalige domein eigen maken. Aanvullend op het onderdeel Engels uit de propedeuse en het derde semester worden studenten middels het honoursprogramma in staat gesteld het 'Cambridge International Certificate in Financial English' te behalen. Tijdens de colleges, met name op het gebied van Management Accounting, Financiering, Algemene Economie en Externe Verslaggeving besteedt BE-E aandacht aan de internationale ontwikkelingen. In het tweede jaar van de voltijd en het derde jaar van de deeltijd komt de student in aanraking met culturele aspecten (vb. gastcolleges over Globalisering en Cultuur met aandacht voor het belang van internationale handel en om studenten bewust te maken van cultuurverschillen tussen landen). Het vak Engels zou naar de mening van het auditpanel niet alleen separaat, maar ook meer geïntegreerd in de opleidingsspecifieke vakken plaats kunnen vinden en internationale vakliteratuur zou meer dan nu het geval is, onderdeel uit kunnen maken van de curricula²⁴ (zie Hoofdstuk 6 – Aanbevelingen).

Profilering

Tijdens het locatiebezoek heeft het auditpanel na het gesprek met het management en met de docenten vastgesteld dat de profilering die BE-E kiest ten aanzien van ERP en Excel (zie Standaard 1 – Doelstellingen) een degelijke uitwerking krijgt in het programma van de voltijd. In jaar twee bijvoorbeeld nemen studenten deel aan een SAP-project²⁵, waarbij studenten het ERP-pakket vullen met administratieve gegevens. Studenten uit het vierde jaar voeren een ICT-audit van een jaaradministratie in dit ERP-pakket uit. Nadat de opleiding haar doelstelling rond de profilering op de regio heeft uitgewerkt, verdient de operationalisering daarvan in beide curricula aandacht.

Rendement

BE-E is zich ervan bewust dat zij verbeteringen kan aanbrengen in de rendementscijfers. Daartoe heeft zij het afgelopen jaar diverse proactieve naast reactieve maatregelen ingezet. Enkele voorbeelden:

- In navolging van het project 'langstudeerders' kijkt HFM hoe zij de populatie langstudeerders verder kan verkleinen.
- Een student ontvangt vanaf het studiejaar 2011-2012 een bindend negatief studieadvies wanneer na het eerste jaar van inschrijving minder dan 50 EC's zijn behaald.
- De proef met het afnemen van digitale intakes bij voltijdstudenten (o.a. reken- en taaltoets en check studentmotivatie) zet BE-E in het studiejaar 2012-2013 voort om de uitval te verkleinen²⁶. De opleiding zal dit jaar gebruiken om de digitale intakes te koppelen aan een optimaler SLB-beleid. De opleiding zet onder het thema 'switch & match' maatregelen in (o.a. naar voren haal van herkansingperiode), waardoor zij eerder kan constateren of een student op de juiste plek zit.
- In 2013 volgt een herberekening van de rendementscijfers (nulmeting) en worden vervolgens adequate streefcijfers opgesteld (zie hoofdstuk Basisgegevens).

De opleiding verwacht dat de rendementscijfers door deze maatregelen het komende jaar zullen leiden tot aanzienlijke verbetering. Het auditpanel vindt deze maatregelen (met name de verhoging van het bindend studieadvies en het inzetten van digitale intakes) een adequaat voorbeeld van ingezet verbeterbeleid.

²⁴ Deze aanbeveling doet het auditpanel zeker ook, omdat in Eindhoven internationale bedrijven aanwezig zijn (profilering op regionale verankering). Het lijkt het auditpanel goed dat de studenten dus ook te maken krijgen met internationale vakliteratuur en zo de internationale context meekrijgen.

²⁵ Tijdens de eerste periode van het tweede jaar staat het vakgebied Accounting Information Systems centraal. Het bijbehorende thema van deze periode en het project is "vastleggen".

²⁶ De deeltijdopleiding is qua studentenaantal kleiner, waardoor het mogelijk is om met elke deeltijdstudent een intakegesprek te voeren.

Personeel

Uit de kritische reflectie en uit de c.v.'s blijkt dat het personeel, dat BE-E bij beide varianten inzet, gekwalificeerd is voor de inhoudelijke, onderwijskundige en organisatorische realisatie van de programma's. Zo heeft 89% van de docenten binnen HFM een diploma op masterniveau, wat het auditteam een sterk punt vindt. Van de achttien docenten die bij BE-E in vaste dienst zijn, hebben zestien docenten een master, één docent een bachelor en één docent is gepromoveerd op het gebied van Economische Wetenschappen. De deskundigheid van het docententeam wordt bevestigd in de Nationale Studenten Enquête (hierna NSE), periode-evaluaties, klankbordgesprekken en notulen van bijeenkomsten van de InstituutsMedezeggenschapsRaad en de Opleidingscommissie. In de NSE worden, aldus Fontys, de inhoudelijke deskundigheid van docenten, de kennis van docenten over de beroepspraktijk en de didactische kwaliteit in het geheel als goed beoordeeld. De voltijd- en deeltijdstudenten, die het auditpanel tijdens de visitatie heeft gesproken, zijn tevreden over de bereikbaarheid, betrokkenheid en de begeleiding van docenten en daarnaast over de inbreng van hun praktijkervaring tijdens de les.

De veelzijdige contacten met de beroepspraktijk en de vakgenoten (zie Standaard 1 – Validatie en Onderhoud) maken het voor docenten mogelijk om nieuwe ontwikkelingen in het werkveld en vakgebied te volgen en deze vervolgens te verankeren in de curricula, zodat deze actueel blijven. Docenten houden daarmee ook hun eigen deskundigheid op peil (zie tevens Tabel 6 – Voorbeelden). Een aantal docenten is bovendien zelf werkzaam in de relevante beroepspraktijk of recent werkzaam geweest. Daarnaast zijn enkele docenten als redacteur betrokken bij tijdschriften en lesboeken en verzorgen ze presentaties in het werkveld.

Voorbeelden deskundigheidsbevordering

De medewerkers worden gefaciliteerd voor individuele en groepsgewijze scholing. Actuele vakkennis wordt bijvoorbeeld opgedaan tijdens docentendagen van het LOOBE. Daarnaast bezoeken docenten bijeenkomsten, zoals de landelijke controllersdag van Kluwer en de overleggen van het netwerk van controllers August Connect en zijn enkele docenten lid van het SAP-netwerk. Bovendien hebben docenten van BE-E regelmatig overleg met het controllerspanel. Ook organiseert Fontys groepsgewijze trainingen en nemen docenten BE-E jaarlijks deel aan de HogeschoolWerkDagen (studiedagen). Deze staan in het teken van een voor het onderwijs binnen HFM actueel onderwerp, zoals toetsing, eindkwalificaties en studieloopbaanbegeleiding. In studiejaar 2012-2013 nemen alle docenten van HFM deel aan een maatwerktraject over toetsing en toetsbeleid. Alle docenten van HFM die in vaste dienst zijn hebben hun didactische aantekening behaald of behalen deze in het eerste jaar van hun dienstverband.

Tabel 6 – Voorbeelden deskundigheidsbevordering

Door de daling in het medewerkerstevredenheidsonderzoek in 2012 ligt een belangrijke focus, zo gaf het management tijdens de visitatie aan, bij het verbeteren van de (on)tevredenheid van het docententeam. De belangrijkste aspecten zijn de samenwerking met collega's, de aansturing door de direct leidinggevende, de interne communicatie, de invloed op beleidskeuzes en de ontwikkelingsmogelijkheden. Naast structuur (aanpassing organisatiestructuur, waardoor HFM verantwoordelijkheden zo laag mogelijk in de organisatie belegt), zijn door de onlangs aangestelde instituutsdirecteur ook cultuur (o.a. individuele contracteringsdoelstellingen, herijking personeelsbeleid, inzet op samenwerking, versterken feedback-cultuur en transparante communicatie) interventies gepleegd. Docenten gaven tijdens de audit aan dat zij positief zijn over deze ontwikkeling. De naar de mening van het auditpanel impactvolle ingezette verbetermaatregelen zullen naar verwachting zorgen voor een stijging in tevredenheid van het personeel²⁷. Het auditpanel raadt BE-E aan de komende tijd aandacht te houden voor het resultaat van de verbeteringen en bij te sturen waar nodig, zodat de kwaliteit van het onderwijs op orde blijft (zie H6 – Aanbevelingen).

²⁷ Een lichte stijging in tevredenheid van het personeel is inmiddels zichtbaar; het cijfer in april 2012 was 6.0 en is in december 2012 gestegen naar 6.5.

Voorzieningen

Fontys heeft de afgelopen jaren geïnvesteerd in de algemene onderwijsvoorzieningen op de campus: in nieuwe werkplekken voor studenten, de openbare ruimte, stroompunten voor studenten in leslokalen, wifi-bereik, de ICT-infrastructuur, de digitale leer- en werkomgeving en de bijbehorende informatievoorziening aan studenten. Tijdens de audit gaven de studenten aan dat zij deze verbeteringen hebben waargenomen. Niettemin hebben zij²⁸ (mede door de stijging in de instroom) behoefte aan de verdere verbetering van de kwantiteit en de kwaliteit van de voorzieningen (werkplekken en ICT-faciliteiten) en de communicatie (het tijdig bekendmaken van resultaten). In het voorjaar van 2012 heeft het College van Bestuur van Fontys dan ook een nieuw huisvestingsplan geaccordeerd. Naar verwachting zal HFM in de loop van 2014 verhuizen naar een nieuw te realiseren onderwijsgebouw op de huidige campus. Bovendien heeft HFM zelf een adequaat plan van aanpak opgesteld, waarmee het auditpanel verwacht dat BE-E het voorzieningenniveau verbetert.

Via mediatheek en de Fontys applicatie Biep hebben BE-E studenten op de hogeschool en/of thuis toegang tot een actueel aanbod van vakliteratuur, boeken, tijdschriftartikelen en krantenartikelen. BE-E beschikt over een opleidingsspecifieke database met abonnementen zoals het Financieel Dagblad, Accountant Adviseur, Compact, Belastingmagazine, Controllers Magazine, MCA Management Control & Accounting, EC Tax Review, Fiscaal Praktijkblad, Forfaitair, Kwartaalbericht Estate Planning, Vakstudienieuws, Economist, Ondernemingsrecht, Informatie Management en Harvard Business Review. Tevens kunnen studenten via het Fontys netwerk aan de slag met opleidingsspecifieke software zoals SAP.

Weging en Oordeel

Oordeel BE-E Voltijd: Voldoende

Oordeel BE-E Deeltijd: Voldoende

De inhoud en vormgeving van de programma's van BE-E stellen de studenten in staat de beoogde eindkwalificaties te bereiken. De basis van de opleiding, die voor voltijd- en deeltijdstudenten is geconcretiseerd in OLOTE-schema's, wordt gevormd door de leerdoelen die in relatie staan met de opleidingscompetenties en de beroepsproducten.

De horizontale samenhang borgt BE-E door het voltijdprogramma op te bouwen rondom thema's en het deeltijdprogramma per vakgebied. De verticale samenhang komt tot stand door de leerlijnen. Ook de actuele ontwikkelingen borgt BE-E in het programma.

Het auditpanel is tevens positief over het gezamenlijke programma waardoor zowel voltijd- (ruim anderhalf jaar) als deeltijdstudenten (één jaar) zich kunnen oriënteren alvorens een keuze te maken tussen Bedrijfseconomie en Accountancy.

De uitwerking van toegepast onderzoek sluit aan bij de doelstellingen. Het auditpanel heeft waardering voor de verdere uitwerking van de onderzoekslijn en de wijze waarop BE-E de onderzoekscomponent per studiejaar heeft geëxpliciteerd. Bovendien heeft het auditpanel vastgesteld dat de profilering op de thema's ERP en Excel vanuit de doelstellingen een goede uitwerking krijgt in het programma.

Het docententeam is daarnaast voldoende gekwalificeerd voor de inhoudelijke, onderwijskundige en organisatorische realisatie van de programma's. De voltijd- en deeltijdstudenten zijn tevreden over de bereikbaarheid, betrokkenheid en de begeleiding van docenten en daarnaast over de inbreng van hun praktijkervaring tijdens de les.

De opleidingsspecifieke voorzieningen van BE-E, die toegang bieden tot de benodigde vakliteratuur, boeken, tijdschriftartikelen en krantenartikelen, zijn naar de opvatting van het auditpanel ook toereikend voor de realisatie van de programma's.

²⁸ Hiermee wordt met name de voltijdstudenten bedoeld. De deeltijdstudenten zijn regelmatig in de avonden en niet op de dag aanwezig bij Fontys, waardoor zij niet te maken hebben met de piekbelasting.

Met bovengenoemde punten voldoet BE-E naar de mening van het auditpanel aan de basiskwaliteit. In beide varianten zijn verbeteringen denkbaar in de onderwijsleeromgeving, waardoor BE-E zich verder kan ontwikkelen. Voorbeelden zijn het doorontwikkelen van de bestaande onderzoekslijn, het instellen van een lectoraat met een lectoraatsthema (dat aansluit bij de herijkte profilering), de integratie van de Engelse taalvaardigheid in de opleidingsspecifieke vakken, meer aandacht voor internationale vakliteratuur tijdens de les, verbetering van de rendementcijfers voorkomend uit pro- en reactieve maatregelen, monitoring van de stijging in de medewerkerstevredenheid door de gepleegde structuur- en cultuurinterventies en het op peil houden van het algemene voorzieningenniveau. De opleiding heeft aangetoond dat zij op de meest urgente punten reeds adequate verbetermaatregelen heeft ingezet, waarvan de eerste resultaten binnenkort zichtbaar worden. Het auditpanel komt daarom voor de voltijd- en de deeltijdvariant tot het oordeel voldoende.

Toetsing en gerealiseerde eindkwalificaties

Standaard 3: De opleiding beschikt over een adequaat systeem van toetsing en toont aan dat de beoogde eindkwalificaties worden gerealiseerd.

Toelichting NVAO: Het gerealiseerde niveau blijkt uit de tussentijdse en afsluitende toetsen, de afstudeerwerken en de wijze waarop afgestudeerden in de praktijk of in een vervolgopleiding functioneren. De toetsen en de beoordeling zijn valide, betrouwbaar en voor studenten inzichtelijk.

Bevindingen

Toetssysteem

Het systeem van toetsing van de voltijd- en deeltijdvariant sluit aan bij de inhoudelijke ordening van de opleiding, bij het didactisch concept van de leerlijnen en bij de opleidingscompetenties en leerdoelen uit de OLOTE-schema's (zie Standaard 2 – Onderwijsleeromgeving). In de Onderwijs- en Examenregeling en in de studentenhandleidingen is opgenomen welke toetsen BE-E afneemt, wat voor soort toets het is en hoe zij de toets beoordeelt. Na iedere toets organiseert BE-E een inzage, waar docenten aan studenten feedback geven op het gecorrigeerde werk. De opleiding hanteert een adequate mix aan toetsvormen (zie Tabel 7 – Toetsvormen).

Leerlijn	Toetsvorm en Toelichting
Integrale leerlijn	Bij projectopdrachten wordt het resultaat van een (gesimuleerde) vraag of opdracht van een bedrijf, organisatie of instelling door een groep beoordeeld. Tijdens een presentatie verzorgt een student een mondelinge presentatie en/of verdediging, bijvoorbeeld van de uitkomsten van een onderzoek. In een afstudeerscriptie toont een student aan dat hij/zij kennis uit theorie en praktijk kan verbinden met praktijkgericht onderzoek.
Conceptuele leerlijn	Schriftelijke toetsen van kennis, inzicht en toepassingsgerichte kennis. De kennistoetsen bevatten open en gesloten vragen.
Vaardighedenleerlijn	In een practicum- of projectopdracht laat een student zien dat hij/zij bepaalde beroepsvaardigheden correct en adequaat kan uitvoeren.
Ervaringsreflectieleerlijn + Studieloopbaanbegeleiding	In reflectieverslagen toetst de opleiding het vermogen om van een afstand te kunnen kijken naar het eigen handelen in studie en tijdens de praktijksituaties. In een stage beoordeling toetst de opleiding in hoeverre de student in de praktijk kan handelen als een professional.

Tabel 7 – Toetsvormen BE-E

Binnen de HFM is sinds september 2011 een Toetscommissie (TC) ingesteld, welke onder verantwoordelijkheid van de Examencommissie (EC) actief is. In 2012 besteedde zij aandacht aan de actualisering van het toetsbeleid. BE-E vangt nu aan met het verder professionaliseren van toetsing en beoordeling. Hieronder volgen enkele voorbeelden:

- Met ingang van studiejaar 2012-2013 is het aantal toetsen bij BE-E verminderd door een aanpassing in het toetsrooster, een beperking van het aantal herkansingen tot één per studiejaar en het wegnemen van versnippering van toetsen in het tweede studiejaar door de integratie van toetsen. Dit zal er mede voor zorgen dat BE-E alle tentamens vanaf studiejaar 2012-2013 meer tijdig bekendmaakt. De pilot die de opleiding heeft ingezet ten behoeve van de overgang naar meer integratieve toetsing, vindt het auditpanel een positieve ontwikkeling.
- De opleiding werkt aan een betere borging van de werkervaring van deeltijdstudenten zodat deze zowel inhoudelijk als qua niveau beter zichtbaar is. Vanaf het studiejaar 2012-2013 zullen de studenten een werkervaringsportfolio opbouwen, waarin zij een relatie leggen tussen beroepsproducten, vaardigheden, ervaringen, beroepscompetenties en de aard van hun werkzaamheden. Het portfolio dient een explicieter beeld te geven van de persoonlijke en vakinhoudelijke ontwikkeling van de student en de toekenning van studiepunten gedurende de opleiding.

Het auditpanel is positief over dit projectplan en vindt het belangrijk dat BE-E de verbetering zorgvuldig invoert. De heldere aanpak, zoals door Fontys is beschreven, en wellicht het aanbrengen van een scheiding tussen het begeleiden en beoordelen zal leiden tot een betere kwaliteitsborging.

Kwaliteitsborgende aspecten

BE-E borgt de validiteit, betrouwbaarheid en uitvoerbaarheid doordat afspraken zijn gemaakt over de toetsvormen, toetsinhoud en bijbehorende procedures. De Examencommissie (en de Toetscommissie) is verantwoordelijk voor dit proces. Dit kan als volgt worden samengevat:

- *Transparantie.* Opnemen van beoordelingscriteria in de studiewijzers, regelingen met betrekking tot fraude, bijzondere voorzieningen, inzage in de gemaakte toetsen.
- *Validiteit.* Mix van toetsvormen, ontwikkeling van toetsen door docenten, betrokkenheid van het werkveld bij de beoordeling van stages en de afstudeerscriptie.
- *Betrouwbaarheid.* Uitvoeren van toetsanalyses en evaluatie van de verschillende aspecten van toetsing. Om te controleren op plagiaat bij de afstudeerscriptie maakt HFM gebruik van Ephorus.

Voorbeelden kwaliteitsborgende mechanismen

- Voor alle toetsen zijn beoordelingscriteria vastgesteld, welke zijn afgeleid van de leerdoelen zoals opgenomen in de OLOTE-schema's.
- Vier-ogen principe bij het afnemen van toetsing. Enkele voorbeelden:
 - Schriftelijke toetsen worden gemaakt door een eerste docent en gecontroleerd door een tweede docent. Bij mondelinge toetsen zijn altijd twee docenten aanwezig. Van een mondelinge toets wordt een verslag gemaakt. Voor het aanleveren, afnemen en verwerken van toetsen zijn vaste procedures.
 - De beoordeling van de scripties en de verdediging daarvan vindt plaats door de eerste stagedocent en een tweede docent, mede op basis van de bevindingen van een onafhankelijk externe gecommitteerde welke aanwezig is bij de afstudeerzitting.
- Bij de stages van voltijd- en deeltijdstudenten zijn eisen gesteld aan de stageplek (vb. complexiteit van de organisatie en de mogelijkheden ten aanzien van het niveau van de begeleiding). Bij de deeltijd is een relevante werkring vereist.
- Drempels:
 - Vanaf cohort 2011 een bindend negatief studieadvies aan het einde van de propedeuse wanneer minder dan 50 ec zijn behaald. Daarvoor hanteerde de opleiding een drempel van 40 ec.
 - Er bestaan toelatingseisen voor de stage- en de afstudeerperiode.
 - Afstudeerstage een go/no go van de stagedocent op stagewerkplan en voor de afstudeerzitting.
- Het werkveld (externe deskundigen) is actief betrokken bij de beoordeling van het gerealiseerde niveau.

Tabel 8 – Voorbeelden van kwaliteitsborgende mechanismen

Examencommissie

HFM kent één Examencommissie (EC) en daarnaast voor elke opleiding (BE, AC en FRE) een aparte kamer. Bovendien is er binnen HFM een Toetscommissie actief. De EC heeft tot taak het vaststellen van regels voor het borgen van de kwaliteit van de toetsen en de examens en het bewaken van de toetsprocedures zoals die zijn vastgelegd in de Onderwijs- en Examenregeling. Jaarlijks stelt de EC een jaarverslag op. De EC heeft het afgelopen jaar gewerkt aan haar toegankelijkheid voor studenten o.a. via de portal. Het auditpanel vindt dit een mooie ontwikkeling.

Het auditpanel kan zich voorstellen dat de EC in de praktijk meer verantwoordelijkheid neemt in de kwaliteitsborging van met name de deeltijd-, maar ook de voltijdvariant. Zij gaat uit van de professionaliteit van docenten, waar het auditpanel zich in kan vinden, bijvoorbeeld als het gaat om het toekennen van vrijstellingen, maar het is aan de EC om het juist toekennen van vrijstellingen vervolgens nog formeel vast te stellen (H6 – Aanbevelingen). Deze bevinding sluit aan bij één van de door de EC geformuleerde ontwikkelpunten. Daarnaast zal BE-E er in de komende periode zorg voor dragen, dat meer afstemming met de Examencommissie van BE-V tot stand komt.

Het gerealiseerde (tussen- en) eindniveau

Toetsen

Het auditpanel heeft circa tien toetsen uit verschillende jaren en van verschillende varianten bekeken van o.a. de vakken Financieel Management, Communicatieve Vaardigheden Training, Bedrijfseconomie, Management & Organisatie, Financiering en Administratieve Organisatie. Zowel de procedure als het niveau van de toetsen, welke het auditpanel heeft ingezien, zijn adequaat.

Beschrijving afstudeerfase

In onderstaande tabel volgt een korte beschrijving van de afstudeerfase.

Omschrijving afstudeerfase BE-E	
De beoordeling van het afstudeeronderzoek bestaat uit een beoordeling van het proces (gericht op vaardigheden en houdingsaspecten op de werkplek) en een beoordeling van de uitkomst van het onderzoek (de scriptie).	
Voltijd	De afstudeerstage (15 EC) Tijdens de afstudeerstage verricht de student een toegepast praktijkgericht onderzoek naar aanleiding van een samen met de stagebiedende organisatie geformuleerd bedrijfsprobleem dat resulteert in een afstudeerscriptie. De stage wordt beoordeeld aan de hand van een beoordelingsformulier, dat wordt ingevuld door de bedrijfsmentor van de stagebiedende organisatie. Het beoordelingsformulier heeft betrekking op het functioneren van de student (o.a. houdingsaspecten, vaardigheden, kennis) en ligt bij de afstudeerzitting ter beoordeling door de twee docenten (examinatoren). De bedrijfsmentor is aanwezig bij de afstudeerzitting om het functioneringsformulier te bespreken.
	De afstudeerscriptie (15 EC) Tijdens de afstudeerstage schrijft de student de afstudeerscriptie. De student laat zien de systematiek van probleemanalyse en de daarbij behorende oplossingen in een complexe praktijksituatie te kunnen hanteren. De mondelinge verdediging vindt plaats in een afstudeerzitting. De beoordeling vindt plaats door de eerste docent en een tweede docent (dit is de afstudeerbegeleider), mede op basis van de bevindingen van een extern gecommiteerde (de externe deskundige). De beoordeling van de scriptie wordt voorafgaand aan de presentatie en de verdediging besproken en na de presentatie en verdediging wordt de beoordeling van scriptie (60%), presentatie (10%) en verdediging (30%) met onderbouwing op het proces verbaal van de afstudeerzitting vastgelegd.
Deeltijd	De afstudeerscriptie (30 EC) Het afstudeeronderzoek voor de deeltijdstudent moet worden uitgevoerd op de werkplek van de student. De beoordeling van de afstudeerscriptie (30 EC) gaat op dezelfde manier als de beoordeling van de afstudeerscriptie bij de voltijd. De student krijgt een eerste docentbegeleider waarmee de student regelmatig overlegt. Als de scriptie volgens de docentbegeleider voldoet aan de eisen op het moment van de deadline (2 keer per jaar) levert de student de scriptie in, waarna een tweede docent beoordeelt in hoeverre de scriptie voldoet aan de eisen. Daarna volgt een zitting, waarbij een externe deskundige aanwezig is. De procedure en de beoordeling zijn daarmee gelijk aan de procedure en de beoordeling van de voltijd.

Tabel 9 – Omschrijving afstudeerfase BE-E

Oordeel werkveld

De tijdens de visitatie aanwezige alumni waren tevreden over de aansluiting van de opleiding Bedrijfseconomie op hun huidige functie in het werkveld en/of bij hun vervolgopleiding. De vertegenwoordiging van het werkveld gaf aan dat het vakinhoudelijke niveau van studenten van Fontys vergelijkbaar is met studenten van andere opleidingen Bedrijfseconomie in de regio. Daarnaast herkent het werkveld de profilering van de opleiding ten aanzien van ERP en Excel bij de voltijdstudenten, die bij hen stage lopen of afstuderen. Studenten van BE-E schakelen makkelijker in het procesdenken dan andere hbo'ers van verwante opleidingen. Zij zijn in staat kritisch te kijken naar de processen en de output van het ERP-systeem. Het auditpanel vindt dit een sterk punt en ziet samen met het werkveld mogelijkheden, dat de opleiding zich op dit gebied verder ontwikkelt (zie Standaard 1 – Profilering).

Oordeel auditpanel

Uit een zorgvuldige analyse²⁹ oordeelde het auditpanel in november 2012 dat veertien scripties voldoende³⁰, drie scripties net voldoende en drie scripties net onder de maat waren. Het auditpanel zag bij de laatst genoemde scripties mogelijkheden tot verbetering bij de volgende punten (zie Hoofdstuk 6 – Aanbevelingen):

- Inhoudelijk: In de eindproducten bestaat een bandbreedte in de diepgang van de methodologie. Doordat in 2011-2012 meer aandacht is uitgegaan naar de ontwikkeling van onderzoeksvaardigheden in de programma's, waren voor het auditpanel in de eindproducten van het einde van het studiejaar 2011-2012 duidelijke verbeteringen zichtbaar in de onderzoeksopzet en de –methode ten opzichte van de eindproducten uit het studiejaar 2010-2011 en uit de eerste helft van het studiejaar 2011-2012. Niettemin zijn naast de onderzoeksopzet en -methode verdere verbeteringen mogelijk in de vraagstelling, de theoretische onderbouwing (het gebruik van vakliteratuur) en het zorgvuldig trekken van conclusies (inclusief reflectief vermogen en kritische houding).
- Procedureel: De aantoonbaarheid van het gerealiseerde niveau was voor het auditpanel enigszins lastig te beoordelen. Het mistte een duidelijk en beargumenteerd oordeel over de vraag waarom de student het beoogde niveau heeft. Dit kwam mede doordat de beoordelingsformulieren niet altijd volledig waren ingevuld, verschillende beoordelingsformulieren werden gebruikt, de essentie van de mondelinge beoordeling niet altijd is opgenomen in het beoordelingsformulier en niet duidelijk werd wat de invloed van de externe was tijdens de beoordeling.

Het auditpanel heeft vervolgens besloten de steekproef uit te breiden³¹, zoals de procedure van de NVAO dat voorschrijft. In februari 2013 leverde BE-E daarom een nieuwe lijst met alle studenten die in de tussentijdse periode na de audit zijn afgestudeerd. Het auditpanel zag verbeteringen in de eindproducten en de procedure. Alle zeven scripties (zes voltijd en één deeltijd) beoordeelde het auditpanel minimaal met een voldoende; De scripties voldoen aan het hbo-bachelorniveau. Het kon zich over het algemeen beter vinden in de oordelen die de opleiding toekende. Verbeteringen waren o.a. zichtbaar in:

- Inhoudelijk: Studenten hebben duidelijk getracht om de theorie meer en explicieter in de scriptie toe te passen. Ook besteden de studenten nadrukkelijker aandacht aan een onderzoeksmatige opzet en hun visie op het probleem en bijbehorende oplossing van de organisatie. Bovendien zien de rapporten er beter verzorgd uit.
- Procedureel: De wijze van beoordelen is beslist transparanter en meer gestructureerd, dan dat het auditpanel eerder heeft gezien. Tevens waren alle beoordelingsformulieren bij de scripties bijgevoegd en consequent ingevuld.

Ook heeft de opleiding bij de aanlevering van de scripties een plan van aanpak, waarvan enkele elementen door BE-E zijn genoemd tijdens de visitatie, meegezonden. Het auditteam heeft vastgesteld dat de notitie duidelijk aangeeft wat de veranderingen zijn t.o.v. het verleden en welke verbeteringen de opleiding structureel gaat inzetten. Dat geeft, zo vindt het auditpanel, genoeg basis om het niveau van de eindproducten verder te verhogen.

Het auditpanel is positief over de ontwikkeling die BE-E ten aanzien van de aantoonbaarheid van het gerealiseerde niveau heeft doorgemaakt. Het beschouwt de drie onvoldoende scripties ten opzichte van de totaal zevenentwintig beoordeelde scripties, mede door de aantoonbare verbeteringen, als incidenten uit het verleden. De opleiding dient vanaf nu aandacht te blijven houden voor de borging van de ingezette procedurele en inhoudelijke verbeteringen in de afstudeerfase en de consistente inbedding daarvan in de onderzoekslijn.

²⁹ Voor aanvang van de audit heeft het auditpanel een lijst ontvangen met alle BE-E afstudeerproducten ofwel scripties van de afgelopen twee jaar. Daaruit heeft het auditpanel willekeurig van twintig afgestudeerden verdeeld over beide varianten de scripties met een variatie in het eindcijfer gekozen en vervolgens bestudeerd (vijftien voltijd en vijf deeltijd).

³⁰ Over een enkele van deze scripties was het auditpanel bijzonder positief. Inhoudelijk waren deze producten goede, stevige, complexe probleemgebieden en mooi verankerd in de praktijk.

³¹ Het auditpanel heeft van de lijst, die het in februari 2013 heeft ontvangen, alle zeven scripties opgevraagd en bestudeerd.

Daarnaast kan het auditpanel zich voorstellen dat BE-E en BE-V meer dan nu het geval gebruik gaan maken van elkaars expertise ter bevordering van de kwaliteitsborging van het gerealiseerde eindniveau. Ook ziet het auditpanel mogelijkheden om, door de betrokkenheid van docenten en studenten bij het beoogde lectoraat, de profilering op de regio een sterkere rol te laten spelen in de themakeuze bij de scripties (zie Hoofdstuk 6 – Aanbevelingen).

Weging en Oordeel

Oordeel BE-E Voltijd: Voldoende

Oordeel BE-E Deeltijd: Voldoende

Het systeem van toetsing sluit aan bij de inhoudelijke ordening van de opleiding, bij het onderwijsconcept van de leerlijnen en bij de opleidingscompetenties en de leerdoelen. De toetsen en de beoordeling zijn door diverse kwaliteitsborgende mechanismen valide en betrouwbaar en door de studiehandleidingen voor studenten inzichtelijk. De opleiding beschikt over een deugdelijk systeem van toetsing, dat zij het komende jaar door de invoering van het nieuwe toetsbeleid verder gaat professionaliseren. De aandacht gaat o.a. uit naar het terugbrengen van het aantal toetsen en het explicieter toetsen van de werkervaringscomponent. Het auditpanel kan zich hierin vinden.

Dat de Examencommissie in de praktijk nog niet alle zaken formeel vaststelt, vindt het auditpanel minder relevant voor het oordeel. De Examencommissie is zich van de noodzaak bewust en werkt aan de verdere professionalisering van haar wettelijke taak. Het komende jaar zet zij in op de kwaliteitsborging van beide varianten.

Op basis van de zorgvuldige analyse is het auditpanel van mening dat de studenten BE-E, op enkele uitzonderingen in het verleden na, het gerealiseerde hbo-bachelorniveau hebben waar het werkveld om vraagt. De opleiding heeft in het aanvullende onderzoek dat het auditteam in februari uitvoerde de resultaten van de eerder door hen ingezette constructieve verbeteringen (o.a. in de totstandkoming van het oordeel) in de afstudeerfase zichtbaar gemaakt. Tevens zijn de eerste verbeteringen zichtbaar in de methodologische diepgang van de aanvullend bekeken scripties. Naar het oordeel van het auditpanel was dit ook noodzakelijk. De waardering van het werkveld was voor het auditpanel tevens een belangrijk element om tot het positieve oordeel te komen. Bovendien herkent het werkveld de profilering ten aanzien van ERP en Excel. Zo geven de gesprekspartners aan: 'Studenten van Fontys BE-E schakelen makkelijker in het procesdenken dan andere hbo'ers van verwante opleidingen. Het auditpanel vindt dit een sterk punt.

Het auditpanel vindt het belangrijk dat BE-E, zoals beoogt, aan de slag gaat met de borging van de ingezette verbeteringen in de afstudeerfase en de consistente inbedding daarvan in de onderzoekslijn. Het auditpanel komt daarom voor de voltijd- en de deeltijdvariant tot het oordeel voldoende.

5. ALGEMEEN EINDOORDEEL

Het auditpanel heeft in de kritische reflectie kunnen lezen dat Fontys de lat voor de instituutsbrede doelstellingen hoog legt. Het instituut Fontys Hogeschool Financieel Management in Eindhoven, waar de hbo-bacheloropleiding Bedrijfseconomie (BE-E) wordt aangeboden, beoogt kwalitatief hoogstaand en inspirerend financieel-economisch hbo-onderwijs, kwalitatief goed onderzoek en zakelijke dienstverlening op hoog niveau aan te bieden. In hoeverre de BE-E de komende jaren deze ambitie waar kan maken, is voor het auditpanel een vraag. De doelstelling die de opleiding heeft ten aanzien van de 'profilering op de regio met daarbij een versteviging van de actieve relatie tussen de opleiding, het werkveld en het nagestreefde lectoraat', is naar de mening van het auditpanel een goede eerste stap om zich tot het gewenste ambitieniveau te ontwikkelen.

Het meest positief is het auditpanel over de beoogde eindkwalificaties, die BE-E duidelijk heeft geconcretiseerd met name in haar voltijd-, maar ook in haar deeltijdvariant. Deze bieden de opleiding tevens een goede basis voor de opbouw en uitvoering van de programma's. Fontys sluit aan bij het landelijke profiel en leidt uiteindelijk bedrijfseconomen op die zich bezig houden met het beheersbaar maken van de financiële organisatie in het geheel en de onderliggende processen in het bijzonder. Doordat de huidige profilering al een herkenbare plaats heeft in de eindkwalificaties van de voltijdvariant en herkent wordt door het werkveld, komt het auditpanel op standaard 1 voor de voltijd tot het oordeel goed. In de deeltijdvariant verdient de ontwikkeling van een eigen profiel aandacht, waardoor het auditpanel voor de deeltijd op standaard 1 tot het oordeel voldoende komt.

De vormgeving en de inhoud van de programma's, de kwaliteit van het docententeam en het niveau van de opleidingsspecifieke voorzieningen zijn in lijn met de doelstellingen en voldoen aan de gangbare basiskwaliteit. In beide varianten zijn niettemin verbeteringen denkbaar. Enkele voorbeelden: het doorontwikkelen van de bestaande onderzoekslijn, het monitoren van de stijging in de medewerkerstevredenheid door de gepleegde structuur- en cultuurinterventies en het op peil houden van het algemene voorzieningenniveau. De opleiding heeft aangetoond dat zij reeds adequate verbetermaatregelen op deze punten heeft ingezet, waarvan de eerste resultaten binnenkort zichtbaar zullen worden. In het verlengde van de doelstellingen zijn beide varianten in voldoende mate bezig met de verdere ontwikkeling van de onderwijsleeromgeving. Voor beide varianten komt het auditpanel tot het oordeel voldoende op standaard 2.

Het auditpanel vindt na een uitgebreide analyse dat het gerealiseerde eindniveau van BE-E studenten van beide varianten, op enkele uitzonderingen in het verleden na, voldoet aan het niveau van een beginnend beroepsbeoefenaar waar het werkveld om vraagt. Niettemin is het van mening dat BE-E de reeds ingezette en beoogde verbeteringen³² moet verankeren in de afstudeerfase en aandacht moet blijven houden voor de consistente inbedding daarvan in de onderzoekslijn. Door de verdere professionalisering van toetsing en beoordeling maakt BE-E de transparantie en de aantoonbaarheid van het gerealiseerde (eind)niveau beter herkenbaar en mede door de betrokkenheid van het (beoogde) lectoraat bij het onderwijs kan de methodologische diepgang in de afstudeerfase verder worden versterkt. Voor beide varianten komt het auditpanel tot het oordeel voldoende op standaard 3.

In het totale oordeel komt het auditpanel voor de voltijd- en de deeltijdvariant van BE-E tot het oordeel voldoende.

³² In de voltijd- en de deeltijdvariant bevinden zich aan de procedurele kant van de beoordeling (het volledig, correct, consistent, onderbouwd en transparant invullen van de beoordelingsformulieren) en de inhoudelijke kant van de afstudeerproducten (onderzoeksopzet en -methode, de theoretische onderbouwing en het zorgvuldig trekken van conclusies) verbetermogelijkheden. In het door het auditpanel uitgevoerde aanvullende onderzoek, waren de eerste resultaten van de door de opleiding ingezette verbetermaatregelen reeds zichtbaar. Het auditpanel was hier positief over gestemd.

6. AANBEVELINGEN

Regionale verankering

BE-E heeft de ambitie om zich de komende jaren nadrukkelijker te richten op een regionale verankering, onder andere door samenwerking met Brainport Regio Eindhoven. Hiermee zal de opleiding zich vanuit een meer behoudend karakter ontwikkelen naar een meer vooruitstrevend profiel. Het auditpanel ziet dan ook net als het werkveld een aanzienlijke kans om de profilering tot een succes uit te laten groeien. Zij raadt BE-E daarom aan om de drie thema's waarop zij zich profileert of wil profileren (ERP, Excel en de Regionale Verankering) met elkaar te integreren en verder te operationaliseren in de voltijd- en de deeltijdvariant, zodat zij op termijn zowel door de interne organisatie als door het werkveld en vakgenoten op dat gebied wordt (h)erkend. De herijking van het BBA profiel is voor BE-E een natuurlijk moment om haar doelstellingen en programma op dit punt te herzien.

Lectoraat en Toegepast onderzoek

Het instituut Fontys Hogeschool Financieel Management (HFM), waar BE-E onder valt, oriënteert zich sinds maart 2012 op een nieuwe invulling van een lectoraat. Het auditpanel gaat er vanuit dat HFM zich houdt aan de door hem beoogde oprichtingstermijn (voor juli 2013) en raadt daarbij aan te kiezen voor een lectoraatsthema dat aansluit bij de problematiek in de regio, waarop de opleiding zich wil profileren. Nadat het lectoraat is ingesteld vindt het auditpanel het bovendien wenselijk dat BE-E docenten en studenten betreft bij het doen van praktijkgericht onderzoek. De actieve relatie tussen de opleiding, het lectoraat en het werkveld zijn benodigd om kwalitatief hoogstaand en inspirerend onderwijs te verzorgen, zoals HFM dat als ambitieniveau heeft geformuleerd.

Het auditpanel heeft tevens de opvatting dat BE-E de komende periode aandacht dient te houden voor de verdere implementatie en ontwikkeling van de onderzoekslijn, zoals de eigen notitie "Leerlijn Onderzoeksvaardigheden voor de opleiding Bedrijfseconomie" dat beschrijft. Het zoveel mogelijk geïntegreerd aanbieden van onderzoeksvaardigheden in het programma (en het maken van de beroepsproducten), zodat studenten inzicht krijgen in de relevantie van onderzoeksvaardigheden in hun toekomstige beroep, is daarbij voor BE-E een aandachtspunt.

Internationale context

BE-E heeft haar doelstellingen ten aanzien van internationalisering op een duidelijk herkenbare wijze uitgewerkt in de curricula. Het vak Engels ofwel de Engelse taalvaardigheid zou naar de opvatting van het auditpanel niet separaat, maar meer geïntegreerd in de opleidingsspecifieke vakken plaats kunnen vinden. Daarnaast zou internationale vakliteratuur meer dan nu het geval is onderdeel van het voltijd- en het deeltijdprogramma uit kunnen maken.

Personeel

De naar de mening van het auditpanel impactvolle interventies in de structuur en cultuur van de organisatie, zullen naar verwachting zorgen voor een stijging in tevredenheid van het personeel. Het auditpanel raadt BE-E aan de komende tijd aandacht te houden voor het resultaat van de ingezette verbetermaatregelen en bij te sturen waar nodig, zodat de kwaliteit van het onderwijs op orde blijft.

Examencommissie

Het auditpanel kan zich voorstellen dat de Examencommissie in de praktijk meer verantwoordelijkheid neemt in de kwaliteitsborging van beide varianten. De Examencommissie gaat uit van de professionaliteit van docenten, waar het auditpanel zich in kan vinden, maar het is aan de Examencommissie om zaken in navolging van haar verantwoordelijkheid vervolgens nog formeel vast te stellen. Het afstemmen met de Examencommissie van BE-V en het uitwisselen van best practises zal ten goede komen aan de kwaliteit van het toetsen en beoordelen op beide locaties.

Afstudeerfase

Het auditpanel is positief over de ontwikkeling, die BE-E ten aanzien van de aantoonbaarheid van het gerealiseerde niveau en de inhoudelijke verbetering van de eindproducten heeft doorgemaakt. Het gaat er vanuit dat de opleiding nu aanvangt met de borging van de ingezette procedurele, maar met name de inhoudelijke verbeteringen in de afstudeerfase en de consistente inbedding daarvan in de onderzoekslijn.

Nadere uitwerking verbetermogelijkheden afstudeerfase	
In de hoofdttekst zijn puntsgewijs de inhoudelijke en procedurele verbetermogelijkheden opgesomd. Hieronder volgt een nadere uitwerking.	
Inhoudelijk	• De inhoudelijke invulling van de onderzoeksbril: scherpere aanleidingen, concreter formuleren van onderzoeksvragen en de onderzoeksmethoden en het definiëren van kernbegrippen. • Theoretische onderbouwing: Studenten zouden de link tussen het probleem/de praktijkcase en de relevante theorie explicieter kunnen benoemen en meer diepgang kunnen aanbrengen in de scripties. • Het zorgvuldig trekken van conclusies (inclusief reflectief vermogen en kritische houding): De opleiding zou een element hiervoor aan de scriptie en/of tijdens de presentatie kunnen toevoegen en beoordelen (inclusief het zichtbaar maken daarvan op het beoordelingsformulier).
Procedureel	• De weging tussen de verschillende onderdelen op het beoordelingsformulier, zou de opleiding transparanter kunnen maken. • Een duidelijk en beargumenteerd oordeel over de vraag waarom de student het beoogde niveau heeft. • Uit het beoordelingsformulier kan niet worden opgemaakt wat de invloed van de externe was tijdens de beoordeling. • Het monitoren van het consistent en consequent invullen van beoordelingsformulieren.

BE-E en BE-V kunnen naar de opvatting van het auditpanel meer dan nu het geval is, gebruik maken van elkaars expertise ter bevordering van de kwaliteitsborging van het gerealiseerde eindniveau. Ook ziet het auditpanel mogelijkheden om, door de betrokkenheid van docenten en studenten bij het beoogde lectoraat, de profilering op de regio een sterkere rol te laten spelen in de themakeuze bij de scripties.

BIJLAGE I Scoretabel

Scoretabel paneloordelen hbo-bacheloropleiding Bedrijfseconomie (locatie Eindhoven) voltijd	
Standaard	Oordeel
Standaard 1. De beoogde eindkwalificaties	G
Standaard 2. Onderwijsleeromgeving	V
Standaard 3. Toetsing en gerealiseerde eindkwalificaties	V
Algemeen eindoordeel	V

Scoretabel paneloordelen hbo-bacheloropleiding Bedrijfseconomie (locatie Eindhoven) deeltijd	
Standaard	Oordeel
Standaard 1. De beoogde eindkwalificaties	V
Standaard 2. Onderwijsleeromgeving	V
Standaard 3. Toetsing en gerealiseerde eindkwalificaties	V
Algemeen eindoordeel	V

BIJLAGE II Opleidingsspecifieke eindkwalificaties

In onderstaande tabel volgen de opleidingscompetenties en eindkwalificaties van de hbo-bacheloropleiding Bedrijfseconomie van het instituut Fontys Hogeschool Financieel Management in Eindhoven.

Opleidingscompetenties		Omschrijving eindkwalificaties
Inhoudelijke competenties ³³	1. Ontwerpen, inrichten en onderhouden van (geautomatiseerde) financiële en niet-financiële informatiesystemen.	• Beoordelen en (her)inrichten van (geautomatiseerde) financiële en niet-financiële informatiesystemen. • Afstemmen van informatiesystemen. • Optimaliseren van informatiestromen.
	2. Beschrijven ³⁴ , vormgeven, inrichten en toetsen van de Administratieve Organisatie.	• Beschrijven van de inrichting van de (administratieve) organisatie en interne controle van een handels-, productie- en dienstverlenende onderneming (met enkele vestigingen)³⁵.
	3. Bepalen en beheersen van financieel-economische risico's.	• Advies geven over en opstellen van risicohandboeken in meer complexe situaties op het terrein van operationele en financiële risico's. • Het kunnen opstellen en uitvoeren van een risicoscan/audit.
	4. Bepalen en verstrekken van financieel-economische informatie voor de besluitvorming.	• Vaststellen van de informatiebehoefte en informatie geven bij complexe aangelegenheden in een zakelijke omgeving (intern gericht).
	5. Verstrekken van informatie t.b.v. externe belanghebbenden.	• Externe informatie verstrekken (procesinrichting, verstrekking, controle/beoordeling en advisering) voor een meer complexe handelsonderneming, overzichtelijke productieonderneming en dienstverlenende organisatie.
	6. Geven van adviezen op financieel-economisch terrein aan belanghebbenden.	• Geven van advies in een complexe zakelijke omgeving (intern gericht).
Algemene competenties	7. Sociale en communicatieve competentie.	• Samenwerken in een beroepsomgeving en meedenken over doelen en inrichting van de organisatie, waaruit eisen voortvloeien die betrekking hebben op de volgende kenmerken: multi-disciplinariteit en interdisciplinariteit, klantgerichtheid, collegialiteit, leidinggeven. • Communiceren, mondeling en schriftelijk, intern op alle niveaus, effectief en in de gangbare bedrijfstaal, veelal in het Nederlands en/of Engels. (In termen van beroepstaken omvat dat onder meer opstellen en schrijven van plannen en notities, informeren, overleg voeren, draagvlak creëren, stimuleren, motiveren, overtuigen, verwoorden van besluiten).

³³ In het landelijk opleidingsprofiel wordt in competentie 3 gesproken over "fiscale risico's", in competentie 4 van "fiscale informatie" en in competentie 6 van "advies op fiscaal terrein". Deze zinsneden zijn vooral toegevoegd voor de opleiding FRE/FE. Deze studenten worden geacht expert te worden op het gebied van de fiscale wetgeving. Van een BE'er mag worden verwacht dat hij op basisniveau kennis heeft van de fiscale wetgeving, maar dat hij/zij geen expert is op deze gebieden. Vandaar dat de beschrijving van de competentie in tabel 1 is aangepast

³⁴ De term 'Beschrijven' wordt gehanteerd, omdat voor deze competentie wordt uitgegaan van het niveau 2

³⁵ In het opleidingsprofiel wordt ook het opstellen en uitvoeren van een controleplan genoemd. HFM heeft ervoor gekozen om dit onderwerp niet op te nemen. HFM heeft deze omschrijving gezien als elementair voor de opleiding accountancy. Van een bedrijfseconoom mag worden verwacht dat hij een risicoanalyse kan opstellen en uitvoeren. Het uitvoeren van de risicoanalyse is verantwoord onder competentie 3.

Opleidingscompetenties		Omschrijving eindkwalificaties
	8. Zelfsturende competentie.	• Sturen en reguleren van de eigen ontwikkeling ten aanzien van leren, resultaatgericht werken, initiatief nemen en zelfstandig optreden; flexibiliteit, nadenken en reflecteren over en verantwoording nemen voor eigen handelen wat wijst op betrokkenheid en kritische zelfbeoordeling. • Ontwikkelen van een beroepshouding met initiatief of ruimte voor normatieve en culturele aspecten, respect voor anderen, een beroepscode en ethische principes voor het professioneel handelen. • Leveren van een bijdrage aan de verdere professionalisering van de branche, publicaties.

Tabel 10 – Opleidingscompetenties en eindkwalificaties BE-E

In het landelijk opleidingsprofiel zijn de domeincompetenties vertaald naar veertien beroepsproducten die typisch zijn binnen het financieel-economisch veld. Deze beroepsproducten zijn een inhoudelijke uitwerking en concretisering van de domeincompetenties. HFM heeft dertien³⁶ van deze beroepsproducten gebruikt als basis voor het formuleren van leerdoelen op eindniveau. Met deze uitwerking wordt de herkenbaarheid van het beroep waarvoor wordt opgeleid vergroot voor (aankomende) studenten en voor het afnemende beroepenveld.

Hieronder volgt een overzicht van de beroepsproducten³⁷, welke Fontys Bedrijfseconomie Eindhoven hanteert:

1. Beroepsproduct: Financiële Administratie
Leerdoel: Het zelfstandig kunnen voeren van een financiële administratie (productiehuishouding).
2. Beroepsproduct: Jaarrekening MKB
Leerdoel: Het kunnen opstellen van de jaarrekening.
3. Beroepsproduct: Management Informatiesysteem
Leerdoel: Het ontwerpen van een Management Informatiesysteem.
4. Beroepsproduct: Procesbeschrijving van de hele organisatie, AO-handboek (samenvoeging van 2 beroepsproducten)
Leerdoel: Het kunnen opstellen en beoordelen van een AO-handboek mede gericht op de verbetering (optimalisering) van de inrichting van processen.
5. Beroepsproduct: Ondernemingsplan MKB
Leerdoel: Het opstellen van een ondernemingsplan voor het MKB dan wel een bijdrage leveren aan de ontwikkeling van een businesscase.
6. Beroepsproduct: Investeringsplan en liquiditeitsplanning, adviesrapporten (samenvoeging van 2 beroepsproducten)
Leerdoel: Het leveren van informatie, het uitvoeren van berekeningen en het komen met een advies voor investerings-, algemene treasury en managementvraagstukken.
7. Beroepsproduct: Treasury
Leerdoel: Het kunnen uitvoeren en ontwikkelen van het werkkapitaalbeheer (voorraad-, debiteuren- en crediteurenbeheer en cash-management).
8. Beroepsproduct: Risicoanalyses, Auditrapport (samenvoeging van 2 beroepsproducten)
Leerdoel: Het kunnen uitvoeren van een risico-analyse aangevuld met een overzicht van beheersingsmaatregelen.

³⁶ Vanuit het landelijk profiel is het beroepsproduct 'pakketselectie' weggelaten. Het controllerspanel onderschrijft deze actie. Van afgestudeerden mag worden verwacht dat zij vanuit hun professie een bijdrage kunnen leveren in projectgroepen rondom automatisering.

³⁷ In het landelijk opleidingsprofiel is advisering als afzonderlijke domeincompetentie genoemd. HFM vindt het niet zinvol om per beroepsproduct steeds te melden dat van een student verwacht mag worden dat hij over het product kan adviseren. Vandaar de algemene opmerking dat van studenten verwacht mag worden dat ze, naast het opleveren van het product of het uitvoeren van de afgeleide werkzaamheden, kunnen adviseren over het product.

9. Beroepsproduct: Producten voortkomend uit planning en controlcyclus
 Leerdoel: Vanuit concepten van strategisch management komen tot het vaststellen van kritische succesfactoren om deze te vertalen naar een dashboard dat kan dienen als hulpmiddel bij het monitoren van bedrijfsdoelen en het beoordelen van processen gericht op het monitoren van bedrijfsdoelen (strategisch dan wel operationeel).
10. Beroepsproduct: Masterbudget
 Leerdoel: Het kunnen opstellen van (het verzorgen van rapportages over) budgetten.
 Leerdoel: Het kunnen uitvoeren van kostencalculaties en verschillenanalyses.

De opleiding BE-E kent net als het landelijke profiel drie competentieniveaus:

Niveau 1	Niveau 2	Niveau 3
De student voert een beroepsproduct uit: • onder begeleiding • in een niet-complexe situatie • met een gering aantal variabelen • op basis van aangeleverde gegevens • waarbij sprake is van een standaardaanpak • waarbij basiskennis en vaardigheden worden gebruikt • waarbij verantwoording voor eigen takenpakket wordt afgelegd • in een bepaalde context	De student voert een beroepsproduct uit: • onder indirecte begeleiding • in een meer complexe situatie • met meer variabelen • waarbij sprake is van een standaardaanpak, • met de mogelijkheid van een creatieve oplossing • waarbij uitgebreide kennis en vaardigheden worden gebruikt • waarbij resultaatgericht gewerkt wordt en keuzes worden gemaakt en verantwoord over trajecten • in diverse contexten	De student voert een beroepsproduct uit: • zelfstandig • in complexe situaties • met veel variabelen • waarbij nieuwe procedures of een nieuw plan van aanpak worden ontwikkeld, • waarbij creativiteit wordt gebruikt • op basis van specialistische kennis en vaardigheden • waarbij zelfstandig nieuwe kennis en vaardigheden worden verworven • waarbij op diverse niveaus keuzes en oplossingen worden verantwoord • vanuit een overstijgende kijk op problemen

Tabel 11 – Competentieniveaus BE-E

BIJLAGE III Schematisch overzicht opleidingsprogramma

Het voltijdprogramma van BE-E ziet er als volgt uit:

Jaar 1	Periode 1.1	Periode 1.2	Periode 2.1	Periode 2.2
Thema	Inleiding financiële overzichten	Ondernemingsplan	Inrichten en registreren	Interne verantwoording en controle
Project – integrale leerlijn	Managementgame kennismaking met financiële overzichten	Ondernemingsplan voor bestaande of startende ondernemer	Schoenendoos inrichten administratie handelsonderneming en IB-aangifte	Wijnhandel Soif, Managementgame
Vakgebieden - conceptuele leerlijn	Bedrijfsadministratie, Recht, Belastingrecht, Management en Organisatie	Bedrijfseconomie, Recht, Belastingrecht, Algemene Economie en Marketing	Bedrijfseconomie/ Bedrijfsadministratie, Recht, Belastingrecht, Administratieve Organisatie	Bedrijfseconomie/ Bedrijfsadministratie, Recht, Belastingrecht, Controlebeginselen
Vaardighedenleerlijn	Rekenvaardigheid, Communicatieve Vaardigheidstraining (CVT)	Engels, CVT, Beschrijvende statistiek	Computerboekhouden/ Elektronische belastingaangifte, CVT	Engels, CVT
Ervaring-reflectieleerlijn	Studieloopbaanbegeleiding (SLB)	SLB	SLB	SLB
				Stage - optioneel
Jaar 2	Periode 3.1	Periode 3.2	Periode 4.1	Periode 4.2
Thema	Vastleggen	Inrichten van processen Agrifirm	Planning	Analyse en Beheersing
Project – integrale leerlijn	Pulles Project gericht op vastleggen	Procesbeschrijving in samenwerking met Agrifirm	Dakpan 1 Project Budgettering in samenwerking met FAGRO	Dakpan 2 Project Analyse en Beheersing en Internationalisering
Vakgebieden - conceptuele leerlijn	Administratieve Organisatie, Management Accounting, Belastingrecht, Statistiek	Bedrijfsadministratie, Logistiek/kwaliteit, Management en Organisatie, Administratieve Organisatie	Financieel Management / BE / Financiële Rekenkunde, Bedrijfsadministratie, Statistiek, Internationalisering	Financieel Management, Belastingrecht, Recht: ondernemingsrecht, Controlebeginselen
Vaardighedenleerlijn	Informatiesystemen, Practicum SAP Basis, Engels	Gegevensstroom, CVT, Practicum SAP Productie	Engels, Practicum Excel	SAP controlling, Internationalisering, CVT
Ervarings-reflectieleerlijn	SLB Beroepsvoorlichting	SLB Workshop Sollicitatie in samenwerking met Deloitte en PWC	SLB Workshop Kernkwaliteiten Expertis	SLB

Jaar 3	Periode 5.1	Periode 5.2	Periode 6.1	Periode 6.2
Thema	Oriënterende stage	Oriënterende stage	Strategie en informatievoorziening	Financiële markten en verantwoording
Project – integrale leerlijn	-	-	Project Live Bedrijfsbeoordeling bij zelf geworven bedrijf	Project Bedrijfswaardering , Uitvoering bedrijfswaardering in samenwerking met Océ
Vakgebieden - conceptuele leerlijn	-	-	Management en Organisatie, Informatiekunde, Administratieve Organisatie, Externe Verslaggeving	Externe Verslaggeving, Consolidatie, Financiering, Algemene Economie en Risicomanagement
Vaardighedenleerlijn	Rapporteren presenteren en onderzoek	Rapporteren, presenteren en onderzoek	CVT/ Onderzoeksmethoden / SAP BW	-
Ervarings-reflectieleerlijn	Oriënterende stage	Oriënterende stage	Projectverdediging en projectevaluatie	Projectverdediging en project evaluatie
Jaar 4	Periode 7.1	Periode 7.2	Periode 8.1	Periode 8.2
Thema	MINOR		Afstudeerstage	Afstudeerstage
Project – integrale leerlijn			Afstudeerscriptie	Afstudeerscriptie
Vakgebieden - conceptuele leerlijn			-	-
Vaardighedenleerlijn			Rapporteren, presenteren, verdedigen, onderzoek	Rapporteren, presenteren, verdedigen, onderzoek
Ervarings-reflectieleerlijn			Afstudeerstage	Afstudeerstage

Tabel 12 – Programma BE-E voltijd

Het deeltijdprogramma van BE-E ziet er als volgt uit:

Jaar 1	Semester 1		Semester 2	
Project – integrale leerlijn	Werkervaring	Werkervaring	Werkervaring	Werkervaring
Vakgebieden - conceptuele leerlijn	Bedrijfseconomie , Bedrijfsadministratie	Bedrijfseconomie, Bedrijfsadministratie, Management en Organisatie	Recht, Belastingrecht, Algemene Economie, Administratieve Organisatie.	Recht, Belastingrecht, Administratieve Organisatie, Marketing.
Vaardigheden - leerlijn	Werkervaring CVT, Engels	Werkervaring CVT, Engels	Werkervaring	Werkervaring, Marketing
Ervarings-reflectieleerlijn	Werkervaring	Werkervaring	Werkervaring	Werkervaring
			Portfolio/Reflectie	Portfolio/Reflectie
Jaar 2	Semester 3		Semester 4	
Project – integrale leerlijn	Werkervaring	Werkervaring	Werkervaring	Werkervaring
Vakgebieden - conceptuele leerlijn	Interne Beheersing, Logistiek	Informatiekunde	Bedrijfsadministratie, Verslaggeving, Administratieve Organisatie	Bedrijfsadministratie, Verslaggeving, Statistiek, Management en Organisatie
Vaardigheden-leerlijn	-	Interne Beheersing, Informatiekunde	Administratieve Organisatie	Management en Organisatie
Ervarings-reflectieleerlijn	Werkervaring, Portfolio Reflectie	Werkervaring, Portfolio Reflectie	Werkervaring, Portfolio Reflectie	Werkervaring, Portfolio Reflectie
Jaar 3	Semester 5		Semester 6	
Project – integrale leerlijn	Werkervaring	Werkervaring	Werkervaring	Werkervaring
Vakgebieden - conceptuele leerling	Financieel Management, Financiering, Ondernemingsrecht, Belastingrecht	Treasury, Belastingrecht, Sociaal Recht	Operational Auditing, Bedrijfsadministratie, Verslaggeving	Bedrijfsadministratie, Verslaggeving
Vaardigheden-leerlijn	Bedrijfswaardering	-	-	Excel voor controllers
Ervarings-reflectieleerlijn	Werkervaring, Portfolio Reflectie	Werkervaring, Portfolio Reflectie	Werkervaring, Portfolio Reflectie	Werkervaring, Portfolio Reflectie
Jaar 4	Semester 7		Semester 8	
Project – integrale leerlijn	Werkervaring	Werkervaring	Afstudeerscriptie	Afstudeerscriptie
Vakgebieden - conceptuele leerlijn	Risk- Management, Strategisch Management	Corporate Governance, Management Control, Informatiekunde	-	-
Vaardigheden-leerlijn	Project Management en Onderzoek	EDP	Rapporteren, presenteren, verdedigen	Rapporteren, presenteren, verdedigen
Ervarings-reflectieleerlijn	Werkervaring, Portfolio Reflectie	Werkervaring, Portfolio Reflectie	Werkervaring	Werkervaring

Tabel 13 – Programma BE-E deeltijd

BIJLAGE IV Programma, werkwijze en beslisregels

Auditprogramma Beperkte Opleidingsbeoordeling t.b.v. hbo-bacheloropleiding Bedrijfseconomie (locatie Eindhoven) – Fontys Hogescholen

Varianten: Bachelor Bedrijfseconomie
 Locatie: Fontys Hogeschool Financieel Management te Eindhoven
 Datum audit: 15 november 2012

Tijd	Lokaal	Gesprekspartners (incl. namen, functie)	Auditpanel	Gespreksonderwerpen
08.15 – 08.30	2.12 R4	Inloop & ontvangst auditpanel		
08.30 – 09.30	2.12 R4	Intern overleg auditpanel		
09.30 – 10.45	2.12 R4	Management - O.a. Kennismaking MT en vaststellen agenda - Professionalisering Daan Greven Petra van Ruiten Lenny Visser Piet de Keijzer	Dhr. R.J.M. van der Hoorn MBA CMC - voorzitter Dhr. Prof. dr. D.J. Eppink Dhr. drs. J. Bakker Dhr. W. Elstgeest Mw. I. Gies Broesterhuizen	<u>Gespreksonderwerpen:</u> eigenheid opleiding – ambities - hbo-niveau - relatie beroepenveld – internationalisering - onderzoeksdimensie – deskundigheidsbevordering/pop docenten – onderzoek doen – lectoraat en kenniskring
10.45 – 11.00		Pauze		Interne terugkoppeling
11.00 – 12.00	2.12 R4	Docenten: Bob Gabriël Patrick van Rooy Anton van Opstal Albert vd Ven Dave Maas Margot Rossieau Nico Slobbe Lenny Visser		<u>Gespreksonderwerpen:</u> realisatie samenhangende onderwijsleeromgeving - inhoud en vormgeving programma – eigen inkleuring programma - keuze werkvormen – onderzoekslijn – stage - internationale component - beoordelen en toetsen - borging niveau - aansluiting instromers – relatie docenten beroepenveld – eigen deskundigheid docenten - opleidingsspecifieke voorzieningen
12.00 – 13.00	2.12 R4	Studenten: Inge Albers – oc derdejaars EB50 Nouredine Bounour – IMR derdejaars EB50 Thanh Nguyen derdejaars EB50 Maaike Nies derdejaars EB60 Rudy Plugers EB50 Roland Sevenich FA30 Juul Ambrosius – prop. FM2A Ivo Smits – dt vierdejaars Bart Beimans – dt vierdejaars		<u>Gespreksonderwerpen:</u> kwaliteit en relevantie programma - studeerbaarheid - aansluiting - toetsen en beoordelen - kwaliteit docenten - opleidingsspecifieke voorzieningen – eigen producten
13.00 – 13.45	2.12 R4	Lunch auditpanel		Interne terugkoppeling

Tijd	Lokaal	Gesprekspartners (incl. namen, functie)	Auditpanel	Gespreksonderwerpen
13.45 – 14.30	2.12 R4	Spreekuur docenten/studenten		
	2.13 R4	Rondleiding opleidingsspecifieke voorzieningen + inzien materiaal		
14.30 – 15.15	2.12 R4	Examencommissie: Frank Slegers Maurice Leltz Toetscommissie: Jan Arts Nico Slobbe (ook lid ex.cie.)		<u>Gespreksonderwerpen:</u> Bevoegdheden en taken examencommissie en toetscommissie - rol in de interne kwaliteitszorg toetsing - - resultaten -
15.15 – 15:30		Pauze		Interne terugkoppeling
15.30 – 16.15	2.12 R4	Werkveldvertegenwoordiging: Marc Pelzers RA - partner/bestuurslid Joanknecht & Van Zelst Hanjo Lagas - directeur Atrivé Drs. Wim Kerkoerle RA - audit manager Achmea bv Peter Krebbekx MBA - vestigingsdirecteur Fagro Alumni: Brigitte Gubbels Sven Hakkenbroek Dennis Buizert		<u>Gespreksonderwerpen Werkveld:</u> contacten met opleiding over onder andere: actuele ontwikkelingen en doorvertaling naar programma - andere wensen vanuit het werkveld - eigen inkleuring opleiding - stage en begeleiding - onderzoekscomponent - niveau <u>Gespreksonderwerpen Alumni:</u> o.a. kwaliteit en relevantie van de opleiding (programma, docenten) - functioneren in de praktijk of vervolgopleiding
16.15 – 16.30	2.12 R4	Interne terugkoppeling: bepaling pending issues Inzien materiaal		Interne terugkoppeling
16.30 – 16.45	2.12 R4	Pending issues (alle gesprekspartners zijn hiervoor beschikbaar)		
		Inzien materiaal		
16.45 – 17.30	2.12 R4	Interne terugkoppeling: bepaling beoordeling		
17.30	2.12 R4	Terugkoppeling		

Werkwijze

Bij de beoordeling van de betreffende (voltijd en deeltijd) opleiding is uitgegaan van het door de NVAO vastgestelde "Beoordelingskader accreditatiestelsel hoger onderwijs" van 22 november 2011. Daarin staan de standaarden vermeld waarop een Evaluatiebureau zich bij de beperkte opleidingsbeoordeling van een opleiding moet richten en de criteria aan de hand waarvan een Evaluatiebureau moet bepalen of de basiskwaliteit van die opleiding als voldoende kan worden beoordeeld.

Op basis van de door opleiding geleverde documentatie heeft het auditpanel zich een beeld kunnen vormen van de primaire en secundaire processen van de (voltijd- en deeltijd) varianten.

De visitatie was gericht op een verificatie van de bevindingen uit de documentenanalyse en het verkrijgen van aanvullende informatie over de inhoud van het programma. Dit geschiedde door gesprekken met vertegenwoordigers van de opleiding, studenten en het werkveld, die waren te kenschetsen als 'gesprekken tussen vakgenoten'.

De verificatie door het auditpanel geschiedde door verscheidene malen hetzelfde onderwerp met verschillende geledingen te bespreken en aan de hand van additionele documentatie en - daar waar het de huisvesting en de materiële voorzieningen betreft- ook door eigen waarneming.

Verantwoording keuze gesprekspartners

Na overleg met de betreffende opleiding heeft het auditpanel met in achtneming van de daartoe strekkende regels van de NVAO en op basis van zijn documentanalyse en de daaruit voortvloeiende specifieke aandachtspunten de keuze van de gesprekspartners vastgesteld.

Een open spreekuur maakte deel uit van het programma. Het auditpanel heeft geconstateerd, dat de betreffende opleiding het open spreekuur tijdig en op correcte wijze onder de aandacht heeft gebracht van studenten en medewerkers.

Tijdens het locatiebezoek heeft het auditpanel at random een aantal lessen bezocht:

- Communicatieve vaardigheidstraining; tweegesprekken m.b.t. 'adviseren' aan tweedejaars AC/BE studenten
- Bedrijfsadministratie; onderwerp 'consolideren' aan derdejaars AC studenten

Het oordeel van het auditpanel vastgelegd in een conceptrapport werd aan de opleiding voorgelegd voor een toets op eventuele feitelijke onjuistheden.

Beslisregels

Volgens de NVAO-Beslisregels Accreditatie kan een onderwerp 'onvoldoende', 'voldoende', 'goed' of 'excellent' scoren. Hobéon heeft de beslisregels toegepast, zoals deze zijn opgesomd in het 'Beoordelingskaders accreditatiestelsel hoger onderwijs, 22 november 2011'.

Wanneer er sprake is van verschillende varianten van een opleiding (bijvoorbeeld: voltijd, deeltijd en duaal), dan moet uit de beoordeling blijken dat voor elke variant de basiskwaliteit is gewaarborgd op grond van de standaarden uit het betreffende beoordelingskader om te komen tot een positief eindoordeel over de opleiding.

Indien een opleiding onder één CROHO-registratie wordt aangeboden op meerdere locaties, kan de opleiding alleen voor accreditatie in aanmerking komen als uit de beoordeling blijkt dat elke locatie voldoet aan de in het betreffende kader genoemde standaarden voor basiskwaliteit.

Beperkte opleidingsbeoordeling

- Het eindoordeel over een opleiding is in elk geval 'onvoldoende' indien standaard 1 of 3 als 'onvoldoende' beoordeeld wordt. Een onvoldoende bij standaard 1 kan niet leiden tot het toekennen van een herstelperiode door de NVAO.
- Het eindoordeel over een opleiding kan alleen 'goed' zijn indien tenminste twee standaarden als 'goed' worden beoordeeld; waaronder in elk geval standaard 3.
- Het eindoordeel over een opleiding kan alleen 'excellent' zijn indien tenminste twee standaarden als 'excellent' worden beoordeeld; waaronder in elk geval standaard 3.

BIJLAGE V Lijst geraadpleegde documenten

Lijst geraadpleegde documenten, conform richtlijn van de NVAO

- Kritische reflectie opleiding
- Organigram instelling / Organigram opleiding.
- Domeinspecifiek referentiekader en de eindkwalificaties / Schematisch programmaoverzicht.
- Inhoudsbeschrijving (op hoofdlijnen) van de programmaonderdelen, met vermelding van
 - eindkwalificaties, leerdoelen, werkvormen, wijze van toetsen, literatuur (verplicht / aanbevolen), betrokken docent(en) en studiepunten.
- Onderwijs- en examenregeling – OER.
- Overzicht van het ingezette personeel
 - naam, functie, omvang aanstelling, graad en deskundigheid
 - differentiatie in graad uitgedrukt in % van het totaal.
- Overzichtslijst van alle afstudeerwerkstukken van de laatste twee jaar.
- Overzicht van de contacten met het werkveld.
- Samenvatting en analyse recente evaluatieresultaten en relevante managementinformatie.
- Verslagen overleg in relevante commissies / organen.
- Documentatie over student- en docenttevredenheid.
- Toetsopgaven + beoordelingscriteria en normering (antwoordmodellen) en een representatieve selectie van gemaakte toetsen (presentaties, stageverslagen, assessments, portfolio's e.d.) en beoordelingen.
- Handboeken en overig studiemateriaal.
- onderwijsbeleidsplan of soortgelijk(e) document(en);
- beleidsplan op het gebied van onderzoek in relatie tot de aangeboden opleidingen of soortgelijk(e) document(en);
- personeels(beleid)plan of soortgelijk(e) document(en);
- voorzieningenplan of soortgelijk(e) document(en);
- kwaliteitszorgplan;
- Door het panel te bepalen representatieve selectie van (20) afstudeerwerkstukken van de afgelopen twee jaar met beoordelingscriteria en normering.

Overzicht van 20 afstudeerwerkstukken op studentnummer:

Aantal	Studentnummer	Variant
1	2121693	Voltijd
2	2113877	Voltijd
3	2115905	Voltijd
4	2123243	Voltijd
5	2122895	Voltijd
6	2103084	Voltijd
7	2091535	Voltijd
8	2113426	Voltijd
9	2108159	Voltijd
10	2140686	Voltijd
11	2150512	Voltijd
12	2092536	Voltijd
13	2096546	Voltijd
14	2128927	Voltijd
15	2150526	Voltijd
16	2034500	Deeltijd
17	2015246	Deeltijd
18	2055425	Deeltijd
19	2074306	Deeltijd
20	2074300	Deeltijd

Overzicht van 7 afstudeerwerkstukken op studentnummer, die het auditpanel aanvullend heeft bekeken:

Aantal	Studentnummer	Variant
1	2084697	Voltijd
2	2128157	Voltijd
3	2150932	Voltijd
4	2160035	Voltijd
5	2123234	Voltijd
6	2140892	Voltijd
7	2128163	Deeltijd

BIJLAGE VI Overzicht auditpanel

Samenstelling, korte functiebeschrijvingen (cv's) en onafhankelijkheidsverklaringen van voorzitter, leden en secretaris.

Samenstelling en expertise van het auditpanel laten zich als volgt weergeven³⁸:

Panelleden	Expertise - audit - kwaliteit zorg	Expertise - onderwijs	Expertise - werkveld	Expertise - vakinhoud	Expertise - internationaal	Expertise - student-zaken
R.J.M. van der Hoorn MBA CMC voorzitter	X	x	X	x	x	
Prof. dr. D.J. Eppink werkveld- / vakdeskundige	x	x	X	X	X	
Drs. J. Bakker werkveld- / vakdeskundige	x	X	X	X	X	
W. Elstgeest studentlid						X
I.M. Gies Broesterhuizen secretaris	X					

Op 2 oktober 2012 heeft de NVAO goedkeuring gegeven aan de samenstelling van het panel hbo-bachelor Bedrijfseconomie te Venlo en Eindhoven, nummer 000835 - Fontys Hogescholen.

Korte functiebeschrijvingen panelleden

1	Dhr. R.J.M. van der Hoorn MBA CMC is een van de twee directeurs van de Hobéon Groep en heeft binnen het hoger onderwijs ruime ervaring met audits. Daarnaast houdt hij zich onder andere bezig met financieel economische vraagstukken voor hoger onderwijsinstellingen.
2	Dhr. Prof. dr. D.J. Eppink is Emeritus hoogleraar Management en Organisatie aan de Faculteit der Economische Wetenschappen en Bedrijfskunde van de Vrije Universiteit Amsterdam. Hij studeerde Economie aan de Faculteit der Economische Wetenschappen van de Vrije Universiteit Amsterdam, behaalde daar in 1967 zijn doctoraal examen met als specialisatie Bedrijfseconomie en promoveerde, eveneens aan de VU, in 1978.
3	Dhr. drs. J. Bakker studeerde van 1989 tot 1993 HBO Bedrijfseconomie bij Fontys Hogescholen in Venlo en behaalde vervolgens zijn Master Bedrijfswetenschappen aan de Radboud Universiteit in Nijmegen. Hij heeft circa 9 jaar praktijk ervaring als (assistent)controller in de zorgsector en ruim 4,5 jaar ervaring als organisatieadviseur bij Twynstra Gudde. Sinds 5 jaar is Dhr. Bakker als docent betrokken bij de hbo-bacheloropleiding Bedrijfseconomie van Hogeschool van Arnhem en Nijmegen. Sinds anderhalf jaar is hij bovendien actief als zelfstandig ondernemer, waarbij hij personen die een ontwikkelstap willen maken op het gebied van bedrijfseconomie en/of organisatieadvies begeleidt en adviseert.
4	Dhr. W. Elstgeest, derdejaars student Bedrijfseconomie Haagse Hogeschool. Naast zijn studie is hij werkzaam als administratief medewerker bij Frames, een bedrijf dat process and control systems ontwikkelt voor de wereldwijde olie- en gasindustrie.

Secretaris/Coördinator

mevrouw I.M. Gies Broesterhuizen	Gecertificeerd d.d. November 2010
----------------------------------	-----------------------------------

³⁸ De grote van het kruisje geeft enigszins de mate van deskundigheid aan (groot is meer, klein is minder).

Onafhankelijkheids- en geheimhoudingsverklaring voorafgaand aan het beoordelingsproces

Ondergetekende (naam)

De heer R.J.M. van der Hooft MBA CMC

is als voorzitter gevraagd voor beoordeling van de opleiding:

Hbo-bachelor Bedrijfseconomie (locaties Venlo en Eindhoven)

aangevraagd door de instelling:

Fontys Hogescholen

- Verklaart hierbij geen (familie)relaties of banden met de bovengenoemde instelling te onderhouden, als privépersoon, onderzoeker / docent, beroepsbeoefenaar of als adviseur, die een volstrekt onafhankelijke oordeelsvorming over de kwaliteit van de opleiding ten positieve of ten negatieve zouden kunnen beïnvloeden;
- Verklaart hierbij zodanige relaties of banden met de instelling de afgelopen vijf jaar niet gehad te hebben
- Verklaart strikte geheimhouding te betrachten van al hetgeen in verband met de beoordeling aan hem/haar bekend is geworden en wordt, voor zover de opleiding, de instelling of de NVAO hier redelijkerwijs aanspraak op kunnen maken.
- Verklaart hierbij op de hoogte te zijn van de NVAO gedragscode.

Plaats: Den Haag

Datum: September 2012

Handtekening:

Onafhankelijkheids- en geheimhoudingsverklaring voorafgaand aan het beoordelingsproces

Ondergetekende (naam en privé adres)

Prof. dr. D.J. Eppink

is als voorzitter/deskundige/studentlid/secretaris gevraagd voor beoordeling van de opleiding:

Hbo-bacheloropleiding Bedrijfseconomie (locatie Eindhoven)

aangevraagd door de instelling:

Fontys Hogescholen

- Verklaart hierbij geen (familie)relaties of banden met de bovengenoemde instelling te onderhouden, als privépersoon, onderzoeker / docent, beroepsbeoefenaar of als adviseur, die een volstrekt onafhankelijke oordeelsvorming over de kwaliteit van de opleiding ten positieve of ten negatieve zouden kunnen beïnvloeden;
- Verklaart hierbij zodanige relaties of banden met de instelling de afgelopen vijf jaar niet gehad te hebben
- Verklaart strikte geheimhouding te betrachten van al hetgeen in verband met de beoordeling aan hem/haar bekend is geworden en wordt, voor zover de opleiding, de instelling of de NVAO hier redelijkerwijs aanspraak op kunnen maken.
- Verklaart hierbij op de hoogte te zijn van de NVAO gedragscode.

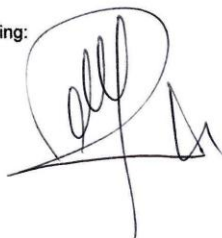
Plaats:

Putsu

Datum:

18-9-2012

Handtekening:

Onafhankelijkheids- en geheimhoudingsverklaring voorafgaand aan het beoordelingsproces

Ondergetekende (naam en privé adres)

Joost Bulkes, Eura-lot 3, 6515 DA Nijmegen

is als voorzitter/deskundige/studentlid/secretaris gevraagd voor beoordeling van de opleiding:

Hbo-bacheloropleiding Bedrijfseconomie (locatie Eindhoven)

aangevraagd door de instelling:

Fontys Hogescholen

- Verklaart hierbij geen (familie)relaties of banden met de bovengenoemde instelling te onderhouden, als privépersoon, onderzoeker / docent, beroepsbeoefenaar of als adviseur, die een volstrekt onafhankelijke oordeelsvorming over de kwaliteit van de opleiding ten positieve of ten negatieve zouden kunnen beïnvloeden;
- Verklaart hierbij zodanige relaties of banden met de instelling de afgelopen vijf jaar niet gehad te hebben
- Verklaart strikte geheimhouding te betrachten van al hetgeen in verband met de beoordeling aan hem/haar bekend is geworden en wordt, voor zover de opleiding, de instelling of de NVAO hier redelijkerwijs aanspraak op kunnen maken.
- Verklaart hierbij op de hoogte te zijn van de NVAO gedragscode.

Plaats:

Nijmegen

Datum:

19/11/12

Handtekening:

Onafhankelijkheids- en geheimhoudingsverklaring voorafgaand aan het beoordelingsproces

Ondergetekende (naam en privé adres)

William Elstgeest; Theo Bosmanlaan 43, 2355DA Hoogmade

is als voorzitter/deskundige/studentlid/secretaris gevraagd voor beoordeling van de opleiding:

Hbo-bacheloropleiding Bedrijfseconomie (locatie Eindhoven)

aangevraagd door de instelling:

Fontys Hogescholen

- Verklaart hierbij geen (familie)relaties of banden met de bovengenoemde instelling te onderhouden, als privépersoon, onderzoeker / docent, beroepsbeoefenaar of als adviseur, die een volstrekt onafhankelijke oordeelsvorming over de kwaliteit van de opleiding ten positieve of ten negatieve zouden kunnen beïnvloeden;
- Verklaart hierbij zodanige relaties of banden met de instelling de afgelopen vijf jaar niet gehad te hebben
- Verklaart strikte geheimhouding te betrachten van al hetgeen in verband met de beoordeling aan hem/haar bekend is geworden en wordt, voor zover de opleiding, de instelling of de NVAO hier redelijkerwijs aanspraak op kunnen maken.
- Verklaart hierbij op de hoogte te zijn van de NVAO gedragscode.

Plaats: Hoogmade

Datum: 18-9-2012

Handtekening:

Onafhankelijkheids- en geheimhoudingsverklaring voorafgaand aan het beoordelingsproces

Ondergetekende (naam)

Mevrouw I.M. Gies Broesterhuizen

is als secretaris gevraagd voor beoordeling van de opleiding:

Hbo-bachelor Bedrijfseconomie (locaties Venlo en Eindhoven)

aangevraagd door de instelling:

Fontys Hogescholen

- Verklaart hierbij geen (familie)relaties of banden met de bovengenoemde instelling te onderhouden, als privépersoon, onderzoeker / docent, beroepsbeoefenaar of als adviseur, die een volstrekt onafhankelijke oordeelsvorming over de kwaliteit van de opleiding ten positieve of ten negatieve zouden kunnen beïnvloeden;
- Verklaart hierbij zodanige relaties of banden met de instelling de afgelopen vijf jaar niet gehad te hebben
- Verklaart strikte geheimhouding te betrachten van al hetgeen in verband met de beoordeling aan hem/haar bekend is geworden en wordt, voor zover de opleiding, de instelling of de NVAO hier redelijkerwijs aanspraak op kunnen maken.
- Verklaart hierbij op de hoogte te zijn van de NVAO gedragscode.

Plaats: Den Haag

Datum: September 2012

Handtekening:

